

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Socialt arbejde som akademisk disciplin

Uggerhøj, Lars; Skytte, Marianne; Caswell, Dorte; Andersen, Maja Lis Lundemark; Müller, Maja

Creative Commons License
CC BY-NC-ND 4.0

Publication date:
2022

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Uggerhøj, L., Skytte, M., Caswell, D., Andersen, M. L. L., & Müller, M. (red.) (2022). *Socialt arbejde som akademisk disciplin*. Aalborg Universitetsforlag.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SOCIALT ARBEJDE SOM AKADEMISK DISCIPLIN

30 ÅR MED KANDIDATUDDANNELSEN I SOCIALT ARBEJDE
FESTSKRIFT

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

SOCIALT ARBEJDE SOM AKADEMISK DISCIPLIN

**30 ÅR MED KANDIDATUDDANNELSEN
I SOCIALT ARBEJDE**

FESTSKRIFT

Lars Uggerhøj, Marianne Skytte, Dorte Caswell,
Maja Lundemark Andersen, Maja Müller, red.

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

Socialt arbejde som akademisk disciplin
30 år med kandidatuddannelsen i socialt arbejde
Festskrift

Redigeret af Lars Uggerhøj, Marianne Skytte, Dorte Caswell, Maja Lundemark Andersen og Maja Müller

Formidlingsudgivelse

Open Access udgave

© Redaktørerne og Aalborg Universitetsforlag, 2022

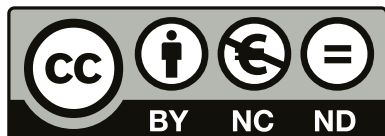
Grafisk tilrettelæggelse af indhold og omslag: Tina Nielsen / Toptryk Grafisk ApS

Foto på bogens forside: AAU

ISBN: 978-87-7210-784-4

Udgivet af Aalborg Universitetsforlag | forlag.aau.dk

Udgivet med støtte fra Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet

Indhold

Forord.....	5
1. Hvad er Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde?.....	7
2. Hvad kan kandidater i Socialt Arbejde bidrage med set med kommunale briller?.....	21
3. Historien bag Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde	27
4. Betydningen af KSA for socialt arbejdes uddannelse, praksis og forskning i socialt arbejde.....	43
5. SCOPAS: Shaping Concepts, Practices and Advances in Social Work	59
6. WISER: Welfare, Innovation, Social Work and Employment Relations.....	61
7. SOSA: Socialt Arbejde på Psykiatri- og Handicapområdet.....	63
8. CISKO: Forskning i Socialfaglig Praksis med Udsatte Børn, Unge og Familier.....	65
9. PRAKSIS: Praksisforskning og brugerperspektiver.....	67

Forord

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde blev oprettet i 1992 og har i år 30-års jubilæum. Med dette festskrift sættes der fokus på uddannelsen, som har produceret kandidater i socialt arbejde i 30 år, og som har været knudepunkt for udviklingen af forskning i socialt arbejde og for et socialfagligt og socialpolitisk miljø i tæt samspil med praksis.

I anledningen af jubilæet fremhæves KSA som uddannelse og som forskningsmiljø i dette festskrift. KSA's aktuelle profil beskrives, historien bag KSA belyses, de studerende hos KSA karakteriseres i brede strøg, og relevansen og værdien af KSA vurderes ud fra kommunale såvel som velfærdsprofessionelle briller. Endvidere beskrives forskningsgrupperne omkring KSA og væsentlige og aktuelle forskningsprojekter illustreres.

Festskriftet er blevet til via interne såvel som eksterne bidrag. Der er således bidrag fra tidligere studerende samt fra praksis, der bidrager med et udefra-perspektiv på betydningen af KSA samt fra den nuværende studienævnformand og fra nuværende og tidligere undervisere og forskere ved KSA.

Tusinde tak til alle bidragsyderne for at sætte fokus på KSA. I en tid, hvor der netop er varslet, at KSA's afdeling i København skal lukke ned med udgangen fra 2027, hvormed optaget af studerende til KSA reduceres betydeligt, har det med dette festskrift været ekstra vigtigt at dokumentere den betydning KSA har og har haft for det sociale arbejdes felt både hvad angår praksis og forskning.

Aalborg og København, 31.03.2022

Lars Uggerhøj, Marianne Skytte, Dorte Caswell, Maja Lundemark Andersen og Maja Müller (red.)

1. Hvad er Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde?

af Maja Lundemark Andersen

Maja Lundemark Andersen, Ph.d., lektor og Studienævnsforkvinde for Kandidatuddannelsen i socialt arbejde. Med en baggrund som socialrådgiver og supervisor inden for socialt arbejde ligger Majas forskningsperspektiv tæt på praksis og på brugerperspektiver. Hun har især arbejdet med diagnoser, frontlinjepraksis, empowerment, læring på jobbet og refleksion i socialt arbejde som et forandringspotentiale.

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde er en helt unik, tværfaglig og enestående kandidatuddannelse i socialt arbejde i Danmark, som er karakteriseret ved at producere kandidater af høj kvalitet, udvikle og forankre forskning i socialt arbejde og bygge bro mellem forskning og praksis i socialt arbejde. Der optages studerende fra et bredt udsnit af akademiske bacheloruddannelser samt professionsbachelorer fra sociale, sundhedsfaglige og pædagogiske uddannelser.

Uddannelsen har gennem 30 år været et knudepunkt i udviklingen af det socialfaglige og socialpolitiske miljø, forskning i socialt arbejde og uddannelser i det sociale arbejde. Gennem det tværfaglige optag har KSA forbundet og udviklet det brede felt i socialt arbejde med såvel det akademiske felt og praksis i socialt arbejde.

Som den eneste af sin slags har uddannelsen i Danmark skabt en base og en grobund for udviklingen af de helt unikke forskningsmiljøer i socialt arbejde, som står som innovative fyrtårne i det sociale arbejdes udvikling såvel nationalt som internationalt.

KSA har som uddannelse været i stand til produktivt at bygge bro mellem forskning og praksis i socialt arbejde og forbinde forskellige former for faglighed i det sociale arbejde, på måder som har skabt tværfaglig indsigt, forbindelse og vækst, hvilket kommer alle brugere af det sociale arbejde til gode. Uddannelsen har fostret utallige modige og skarpe kandidater, der nu befolker forskellige faglige miljøer i landet, og har ligeledes været den faglige kerne, hvoraf flere

blomstrende forskningsgrupper har skabt og udviklet hele den undervisningsportefølje som kendetegner KSA.

Der er grund til at være stolt af KSA – som en spydspids og forankringspunkt i uddannelse og forskning i socialt arbejde i Danmark.

Uddannelsen har gennem årene undergået mange typer af forandringer i takt med forandringer i behov og socialpolitiske udviklingsscenarier, og derfor kan det være på sin plads kort at redegøre for, hvordan den helt aktuelle profil tegner sig.

Kort præsentation af uddannelsen

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde startede i 1992 og blev senest akkrediteret i 2015. I starten af 2022 er uddannelsen blevet eksternt evalueret, som en del af et internt kvalitetssystem. Uddannelsen fik en positiv og konstruktiv evaluering med gode ideer til fortsat udvikling. Historien bag KSA illustreres i kapitel 3.

Som den eneste af sin slags i Danmark og med udbud i både Aalborg og København beskæftiger Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde sig med forhold, der vedrører socialt arbejde, dvs. arbejde med sociale problemer, f.eks. børn og unges mistrivsel, ældres og handicappedes sociale problemer, misbrug, kultursammenstød, psykiske problemer og langtidsarbejdsløshed. De studerende opnår et metodisk grundlag, socialfaglige og videnskabsteoretiske kompetencer, som gør det muligt at varetage undersøgelses-, analyse-, evaluerings- og udviklingsopgaver inden for det sociale arbejdes felt.

Der har været - og er fortsat – et stærkt behov i samfundet for uddannelser og forskning med tydeligt fokus på socialt arbejde. I samfundet har der været et kontinuerligt behov for at få dygtige dimittender, som i praksis kan bidrage til at løse væsentlige sociale udfordringer og skabe socialt bæredygtige løsninger og velfærd for alle. Dimittender med en kandidatuddannelse i socialt arbejde vil typisk finde ansættelse inden for stat, regioner, kommuner eller inden for den frivillige sektor.

Studieordningen for kandidatuddannelserne i socialt arbejde i Aalborg og København er netop revideret med ikrafttrædelse pr. september 2022. Studieordningen ændres løbende, og senest har digitalisering og de studerendes orientering mod efterfølgende ansættelse været temaer for en revision af studieordningen.

I den kommende studieordning er der således et fokus særligt på de studerendes kompetencer i forhold til analyser af digitaliseringens betydning for det sociale arbejde. Endvidere er der også tilføjet krav om udarbejdelse af et digi-

talt formidlingsprodukt i et semester. Dette skal ses i relation til omverdenens krav til andre typer af formidling end store projektrapporter. Uddannelsen har således et, ønske om at sikre at de studerendes formidlingskompetencer både afspejler den traditionelle akademiske formidling, men at kandidaterne også arbejder med at formidle kompleks viden på andre og måske mere tilgængelige måder, som alle kan føle sig oplyst af. Formidling af viden står helt centralt i uddannelsen, og der er sat yderligere fokus på forskellige former for formidling i den aktuelle studieordning. En pandemi som covid 19 viste tydeligt, at der er behov for, at velfærdsmedarbejdere kan være i kontakt med borgere via digitale kanaler og sikre samarbejdet og det sociale arbejde, til trods for at samfundet lukkes ned. I sådanne situationer skal fx udsatte børn eller psykisk syge ikke efterlades. Derfor er det væsentligt, at uddannelsen udvikler sig i takt med samfundet, og de studerende lærer, at der fx kan skabes digitale væresteder, eller at gaming kan være et socialt middel for autister, i krisesituationer.

Arbejdet med at sikre de studerendes indgang på arbejdsmarkedet kan ses på flere måder i studieordningen. For det første er det projektorienterede forløb, hvor de studerende kan komme ud i praktik, udvidet til et omfang af 25 ECTS for at skærpe tilknytningen til arbejdsmarkedet, og for det andet er der arbejdet med en tydeligere forbindelse mellem temaerne i de obligatoriske fag og praksisfeltet, især på 2. semester.

De seneste års arbejde med studieordningen har haft til formål at styrke profileringen af kandidater i socialt arbejde ved at sætte fokus på problembaseret læringsmål (PBL) og portfolio-arbejde, for på den måde at skærpe de studerendes ejerskab til egen læring, uddannelse og jobprofil. Uddannelsens aftagere har tydeliggjort, at kandidaterne indimellem har flere kompetencer, end de får tydeliggjort i deres profiler, og derfor har vi sat endnu større fokus på, at de studerende også arbejder med, hvordan de får skabt deres egne og skarpe kandidatprofiler, som alt andet lige styrker deres konkurrenceevne på arbejdsmarkedet. Jo mere de selv tager ejerskab over den faglige profil de skaber på uddannelsen, jo bedre er de også i stand til at tydeliggøre dette på arbejdsmarkedet. Dette gælder ligeledes den problembaseret tilgang (PBL), som er en eftertragtet ressource på arbejdspladserne, men som de studerende ikke altid får formidlet tydeligt – denne ressource har vi ligeledes fremhævet i den aktuelle studieordning.

KSA i tal: Hvem er de studerende på KSA, og hvor får de job?

I dette afsnit skitseres de studerendes profiler ved KSA via figurer og grafer; Hvem er de, og hvor får de job henne, og hvordan ser arbejdsløsheden ud.

Figur 1 viser, hvilken uddannelsesmæssige baggrund de studerende har, mens boks 1 fremhæver kvalitative udsagn om, hvor tidligere studerende har fået job henne. Dette giver et indblik i bredden af jobs samt af mønstrene i forhold til de studerendes mulighedsrum med en kandidat i socialt arbejde.

Figur 1. Uddannelsesbaggrunde

Dimittender finder ansættelse i styrelser, ministerier, forskningsenheder, kommune, regioner, konsulenthuse, UC'er og NGO'er. De har funktioner som ledere, planlæggere, udviklere og undervisere i socialt arbejde. De er således med til at sikre høj kvalitet i og udvikle det danske sociale velfærdssystem. Se boks 1.

Boks 1. Hvor får de studerende job henne? Eksempler

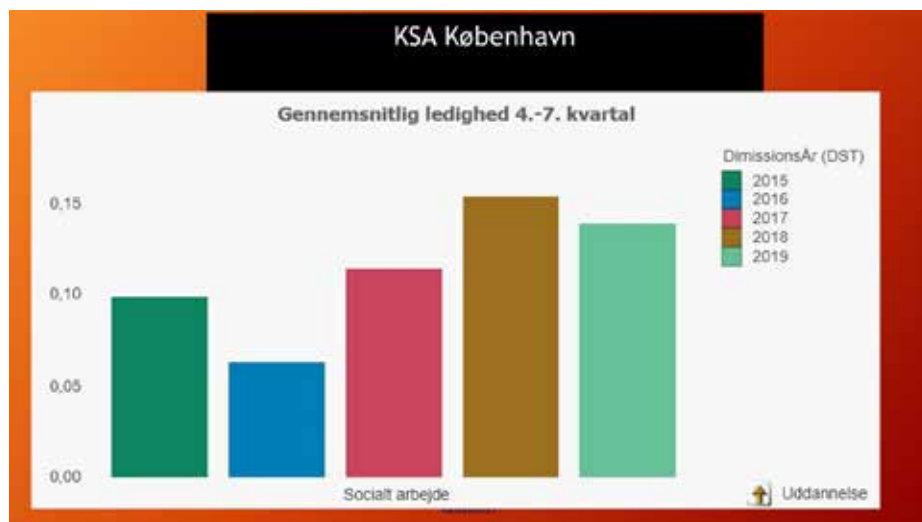
Hvor har du fået job henne?

(Udpluk af udsagn fra tidligere KSA-studerende)

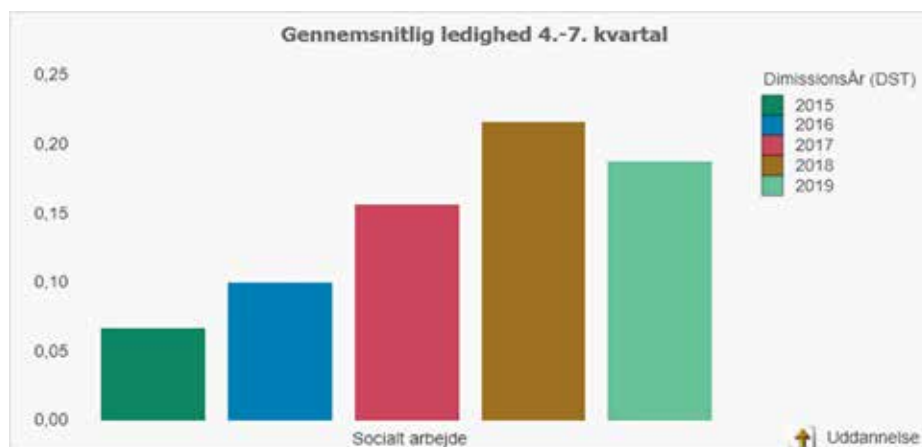
- ”Jeg har været ansat en årrække i en kommune, to år i et privat konsulenthus og nu ansat som specialkonsulent i det fælleskommunale sekretariat på det specialiserede socialområde”
- ”Jeg er ansat på Københavns Professionshøjskole som adjunkt, men er lige nu i gang med at skrive Ph.d.”

- ”Jeg er ansat som fuldmægtig i Socialstyrelsen, Center for Børn, Unge og Familie. Jeg er både projektleder og projektmedarbejder i en række projekter på overgrebsområdet”
- ”Jeg er adjunkt på Københavns Professionshøjskole”
- ”Jeg er organisationsudvikler og projektleder i en privat virksomhed, der arbejder med psykiatriske borgere”
- ”Jeg er lektor i socialt arbejde på VIA”
- ”Jeg er Ph.d. studerende ved OsloMet i Norge. Før det var jeg lektor på Høgskolen i Oslo og Akershus og var ansat som adjunkt på VIA”
- ”Jeg er afdelingsleder på et socialpsykiatrisk botilbud og inden da sad jeg som fag- og udviklingskonsulent i et større socialpsykiatrisk center”
- ”Jeg er ansat som udviklingskonsulent hos Røde Kors og er projektleder på familieprojekter”
- ”Jeg arbejder som projektleder i en socialforvaltning”
- ”Jeg er behandlingskoordinator i et misbrugspsykiatrisk ambulante tilbud”
- ”Jeg arbejder i Socialstyrelsen som specialkonsulent og programleder på stofmisbrugsområdet”
- ”Jeg er projektleder i Kræftens Bekæmpelse og Ph.d. studerende”
- ”Jeg arbejder som konsulent i Socialt udviklingscenter SUS på forskellige projekter om voldsforebyggelse”
- ”Jeg er fuldmægtig i Direktoratet for Kriminalforsorgen, hvor jeg bl.a. er ansvarlig for styring og udvikling af forskellige driftsopgaver på det resocialiserende område”
- ”Jeg er lektor i samfundsvidenskab på VIA”
- ”Jeg er konsulent i en kommunal kultur- og fritidsafdeling, hvor jeg arbejder med forenings- og facilitetsudvikling”
- Følgende figurer viser ledigheden for henholdsvis kandidater fra København og Aalborg

Figur 2: Ledghed, KSA, København

Figur 3: Ledighed, KSA, Aalborg

Som man kan se af tallene, har der været lidt udsving i ledighed, som dog fra 2019 er for nedadgående, og sammenlignet med andre samfundsvidenskabelige kandidatuddannelser ligger KSA kandidater absolut på den pæne side.

Uddannelsen er efterspurgt, og der er lav dimittendledighed (ni procent beregnet i 4.-7. kvartal efter dimissionen). Dette vidner om, at uddannelsens kandidater er efterspurgte på arbejdsmarkedet, hvor aftagerne for en stor dels vedkommende befinder sig i hovedstadsområdet. En anden årsag til kandidaternes succes på arbejdsmarkedet er, at der er fokus på tværfaglighed som en nødvendig og dynamisk tilgang, fx i forhold til arbejdet med udsatte borgere.

Dermed er kandidaterne grundstammen i udvikling af tværfagligt samarbejde, som er stærkt efterspurgt i velfærdspraksisser. Det er en nøgle til at forstå og udvikle nye løsninger på komplekse sociale og sundhedsfaglige problemstillinger i det moderne velfærdssamfund. Netop samspillet mellem kompleksiteter i det sociale og sundhedsfaglige felt trænger til udvikling, fx i forhold til ulighed i sundhed.

Uddannelsens opbygning

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde består af fire semestre.

På første semester skabes uddannelsens fundament gennem tre obligatoriske fag: Teorier om socialt arbejde, teorier om sociale problemer og teorier om socialpolitik. Disse danner et sammenhængende semester, hvor de studerende skal skrive et PBL-projekt, hvori disse faglige elementer anvendes.

På andet semester tilføjes yderligere tre obligatoriske fag: Organisationsteori, videnskabsteori og metode samt aktørperspektiver i socialt arbejde. Disse fag skaber en kerne i andet semesters PBL-projekt, som skal baseres på en empirisk analyse. Her får de studerende indblik i det sociale arbejdes praksis og møder praksis ved selv at indhente empiri. Praksisfeltet er bredt, og der har været skrevet opgaver inden for såvel psykiatri som beskæftigelsesrettet socialt arbejde. På dette semester er det også muligt at samarbejde med praksis om et projekt, hvilket formidles via en Projektbørs, hvor virksomheder/organisationer kan melde ind, hvis de har en ide til et projekt der er relevant for KSA-studerende.

Der skabes et fælles teoretisk og analytisk grundlag på uddannelsens første to semestre, hvilket er frugtbart for de studerende, som jf. ovenstående kommer fra mange forskellige bacheloruddannelser. Herved opnår de studerende viden om socialt arbejde samt indsigt i relevante teorier og metoder inden for området, og der opbygges viden om og træning i at udarbejde PBL-projekter samt arbejde med egen læringsportofolio.

På tredje semester har de studerende mulighed for at fordybe sig inden for særligt udvalgte områder.

Semesteret kan bestå af dels et projektorienteret forløb, dels valgfag, men for begge muligheder indledes semestret med et obligatorisk fag om Socialforvaltning - retten i teori og praksis, som udprøves særskilt som en individuel skriftlig eksamen. Der udbydes syv valgfag pr. år på tredje semester, og disse udskiftes hvert andet år. På denne måde sikres et fleksibelt og altid relevant udbud af valgfag, som samtidig afspejler, at aktuel forskning også vises gennem udbudet af valgfag. Samtidig giver valgfagsudbuddet de studerende mulighed for at sammensætte uddannelsen med en aktuel og relevant faglig profil. Valgfagene

udbydes som samlæsning på tværs af de to uddannelsesudbud i en kombination af fysisk undervisning og online tilbud:

Eksempler på valgfag:

- Samtaleanalyse og socialt arbejde – Relationer og deltagernes medskabelse af praksis
- Social retfærdighed
- Udsatte positioner: Socialt arbejde med voksne udsatte på kanten af velfærdssamfundet
- Videregående kvalitative metoder: Praksiseksempler, øvelser og forskningsetik
- Migration, medborgerskab og socialt arbejde
- Ungdom, risiko og socialt arbejde
- Socialt arbejde og nye digitale teknologier
- Menneskesyn
- Krydsfelter i det sociale og sundhedsfaglige arbejde med fokus på brugerperspektiver

Der arbejdes med individuelle opgaver og skriftlige eksaminationer på dette semester, og her indgår de individuelle læringsportofolier i bedømmelsen.

I den gældende studieordning er det endvidere muligt at vælge et projektorienteret forløb (som er en slags praktik, hvor der udarbejdes en opgave på 25 ECT). Det kan både være i Danmark, hvor det både kan være i forskellige former for NGO'er, kommuner, regioner og private konsulentvirksomheder, men det er også muligt at komme i praktik i udlandet, hvor der fx har været studerende inden for handicapområdet i Grønland, i Daar Es Salem og i Indien på et nationalt center for autisme.

På fjerde og sidste semester skriver de studerende speciale inden for det sociale felt. Her demonstrerer de studerende de tilegnede evner ift. at beskrive, analysere og bearbejde komplekse problemstillinger på et fagligt højt niveau. Der arbejdes med PBL og læringsportofolie med henblik på at styrke de studerendes profil og beskæftigelsesparathed. Her indhentes også empiri fra praksis, og ofte opstår et samarbejde med praksis. Til tider udvikler dette sig til praksisforskning, hvor praksis og/eller borgere er med til at definere projekterne. På denne vis afspejler specialerne aktuelle problemstillinger i samfundet.

Nedenstående uddannelsesoversigt for Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde i Aalborg og København er den oversigt, som knytter sig til den eksisterende studieordning, som nærværende evaluering samt de forskellige indikatorer

knytter sig til. Som nævnt ovenfor træder en ny studieordning i kraft til september 2022.

Table 1: Studieordning for Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg, 2020

Uddannelsesoversigt – Socialt Arbejde, Aalborg							
Modulnavn	Type	ECTS	Bedømmelse	Censur	Prøve	Sprog	
1. SEMESTER							
Det Sociale Arbejdes Felt	Projekt	30	7-trinsskala	Intern prøve	Mundtlig pba. Projekt	Dansk	
2. SEMESTER							
Det Sociale Arbejdes Aktører og Organisationer	Projekt	30	7-trinsskala	Ekstern prøve	Mundtlig pba. Projekt	Dansk	
3. SEMESTER Mulighed A							
Socialforvaltning – Retten i teori og praksis	kursus	5	7 trinsskala	Intern prøve	skriftlig	dansk	
Projektorienteret forløb		25	7 trinsskala	Intern prøve	Skriftlig og mundtlig	dansk	
3. SEMESTER Mulighed B							
<u>Socialforvaltning – Retten i teori og praksis</u>	Kursus	5	7-trinsskala	Intern prøve	Skriftlig	Dansk	
Mulighed B. Valgfag 10 + 15 ECTS Vælg 25 ECTS			25				
4. SEMESTER							
Kandidatspeciale	Projekt	30	7-trinsskala	Ekstern prøve	Speciale/afgangsprojekt	Dansk	

Uddannelserne har, og har haft, et stabilt højt antal ansøgninger og optag de seneste år. Fra optaget 2022 indføres et nyt optagelseskriterium i form af en obligatorisk opgave, som vi forventer er med til at sikre et endnu bedre match mellem de

studerende og uddannelsen, og den forventning der er til uddannelsen. Sammen med et fortsat skærpet fokus på den sociale (og faglige) integration på uddannelsen samt et skærpet blik på udmøntning af PBL-principperne gennem udarbejdelse af individuelle læringsportefolier har vi en forventning om, at de studerende i endnu højere grad får reflekteret over PBL-læringsmodellen og de kompetencer, dette medfører – herunder en højere grad af beskæftigelsesparathed hos kandidaterne. Uddannelsesledelsen har i flere år været opmærksomme på den stigende ledighed og arbejdet med en række initiativer, for at sikre at kandidaterne kommer i arbejde. Der arbejdes blandt andet med at øge de studerendes samarbejde med omverdenen, ligesom der er fokus på en række andre employability-indsatser

Uddannelsen og forskning

Uddannelses- og forskningsmiljøet omkring Socialt Arbejde på AAU har i flere år været og er i dag en central og af omverdenen kendt og anerkendt drivkraft i feltets udvikling. Det har taget 30 år at få opbygget så velrenommeret et forskningsmiljø i Socialt Arbejde, som ligeledes er internationalt anerkendt, men det er stadig sårbart. Den seneste tids beslutninger om at lukke KSA Kbh har affødt en række reaktioner:

Knud Aarup, fhv. landsformand, Bedre Psykiatri, formand, Røde Kors i Aarhus, fhv. formand, Socialpolitisk Forening, fhv. direktør, Socialstyrelsen skriver:

” Vi ved, at de sociale indsatser i Danmark ikke formår at støtte de mennesker, som har særlige livsudfordringer i form af sociale problemer, psykisk sygdom eller funktionsnedsættelser. Derfor havner alt for mange i udenforskab, selv om forskellige professioner er travlt beskæftiget med indsatser af den ene eller anden art. Årsagen er, at mange af de professionsuddannede ikke har en tilstrækkelig indsigt i hvad der konkret skal til, og at deres viden ikke er forankret i solid viden om praksis. En af de få undtagelser er faktisk kandidatuddannelsen i socialt arbejde. Jeg har igennem mange år fulgt uddannelsen både som ansvarlig på det sociale område, som censor og som debattør. Jeg har set en uddannelse der uddanner til praksis, og hvor kandidaterne konstant bidrager til udvikling af praksis til gavn for samfundets udsatte. Det har utallige gange været en fornøjelse at opleve det levende og velbegrundede engagement, som de studerende viser i deres specialer. Rigtig mange af forskerne har også udvist en for forskningen sjældent interesse for at levere praksisanvendelig forskning. Så Jesper Petersen: frem for at lukke kandidatuddannelsen i København skulle du sikre, at der blev åbnet flere kandidatuddannelser

i socialt arbejde og måske fremme tanken om tilsvarende uddannelser ift pædagogisk, socialpædagogisk, specialpædagogisk arbejde. Det er der brug for, hvis vi skal sikre, at vi bryder mønstre”

Censorformandskabet for Master- og Kandidatuddannelserne i Socialt Arbejde skriver

”Lukningen af KSA KBH indebærer også risiko for ødelæggelse af de gode, solide og internationalt anerkendte forskningsmiljøer der understøtter dem. Vi er derfor både triste og bekymrede over AAU’s beslutning om lukke for optaget af studerende på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde i Sydhavnen”, skriver

Og en dimittend fra Kandidat i Socialt Arbejde i København siger:

”Det vil medføre et kæmpe tilbageslag for det sociale arbejdes brede felt, og det vil hæmme den store andel potentielle studerende, som er bosat i Østdanmark, og som for en stor andels vedkommende ikke er flytbare, og som dermed formentlig vil fravælge at videreudanne sig. Beslutningen er derfor til ugunst for feltet og vores fag.”

Uddannelse og forskning i socialt arbejde og for fremtiden.

Aldrig har kritisk analyse og vidensudvikling været vigtigere i forhold til implementering af Barnets Lov, den store evaluering af psykiatri- og handicapområdet, sikring af de sociale effekter af digitalisering af den offentlige sektor, bekæmpelsen af en stigende social ulighed, udviklingen af nye metoder i det beskæftigelsespolitiske felt, hvor der er stigende behov for arbejdskraft, og den sociale dimension af den grønne omstilling.

Forskningsmiljøet omkring Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde er karakteriseret ved et tæt samarbejde med det sociale arbejdes praksis. Det er derfor afgørende, at KSA fortsat sikrer, at der uddannes kandidater til samfundsfaglig kritisk refleksion over mål og værdier i samfundet, kvaliteten i det sociale og sundhedsmæssige arbejde og velfærdsstatens institutioners form og indhold. Forskningsmiljøet omkring Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde er karakteriseret ved et tæt samarbejde med det sociale arbejdes praksis.

Undervisningen på uddannelserne varetages af undervisere fra aktive forskningsmiljøer. Der er på begge uddannelser en rigtig god sammenhæng mellem de aktive forskningsmiljøer og uddannelsens fagelementer. Instituttet har for-

skere med tjenestested i Aalborg og i København, og med tilknytning til forskellige forskningsgrupper, som er en del af FoSo.

FoSo er instituttets tværfaglige forskningsenhed, som er et fællesskab, der går på tværs af forskningsgrupper på Institut for Sociologi og Socialt Arbejde. FoSo rummer seks forskningsgrupper, som alle på hver deres måde beskæftiger sig med udviklingen af nye forskningsinitiativer inden for socialt arbejde. Der er særlig fokus på det sociale arbejdes praksis, som undersøges ud fra forskellige teoretiske dimensioner, hvor både sociologi, politologi, historie, psykologi, organisationsteori, kommunikationsteori, kulturteori, antropologi, læringsteori samt teorier om sociale problemer og perspektiver på socialt arbejde, bidrager til at udvikle ny viden. FoSo består af følgende forskningsgrupper, som der kan læses om på instituttets hjemmeside:

<https://www.soc.aau.dk/forskning/forskningsgrupper/foso/>

Et udpluk af dem præsenteres til slut her i publikationen.

Forskningsgrupper i FoSo:

- CISKO - Forskning i socialfaglig praksis med udsatte børn, unge og familier
- CIW – Center for Inklusion og Velfærd
- PRAKSIS: Praksisforskning og brugerperspektiver
- WISER - Welfare, Innovation, Social Work and Employment Relations
- SCOPAS - Formning af viden, begreber, praksis og forandringer i socialt arbejde
- SOSA - Socialt arbejde på psykiatri- og handicapområdet

Fremtiden for KSA

Uddannelsen er hele tiden i bevægelse, og det er karakteristisk at der hele tiden skabes forbedringer på uddannelsens moduler, der især tager afsæt i ny forskningsbaseret viden, og samfundets behov for arbejdskraft inden for det brede felt af socialt arbejde. Aktuelt er der fokus på en yderligere styrkelse af uddannelsens samarbejde med praksisfeltet, således at den dynamiske vekselvirkning mellem forskning, praksis og uddannelse hele tiden er up to date. Det gør vi også ved at sætte fokus på forandringer i forståelsen af, hvad det sociale arbejde er og – hvordan de forskellige roller som socialarbejdere ligeledes forandrer sig, og hvilke typer af samarbejder der kan skabes mellem borgere, forskere, professionelle og uddannelser. Endvidere er vi i gang med at udvikle forskellige formidlingsstrategier – både analytisk og praktisk, modernisere PBL og styrke

de studerendes faglige profiler, så de på bedste måde kan understøtte velfærdsudviklingen fremadrettet.

KSA skal også fremadrettet forstås som en velfærdsuddannelse, hvor mindst halvdelen af kandidaterne har en professionsfaglig baggrund, hvilket betyder at de er i stand til at forstå praksis, samtidig med at de kan udvikle det velfærdsfaglige område. De er i stand til at arbejde tværfagligt – både teoretisk og praktisk, hvilket har vist sig at være en helt uomgængelig ressource i udvikling af velfærd.

Kandidater er altså en klar gevinst – både i den direkte kontakt med borgere i det sociale og sundhedsfaglige felt, men også som udviklingsmedarbejdere, hvor der er fokus på kvalitetsudvikling og forskning samt udvikling af sygepleje og de sociale indsatser. Disse kandidater ansættes ofte som undervisere på professionshøjskoler og har dermed ansvar for at undervise og vejlede de kommende socialrådgivere og sygeplejersker.

Som samfund har vi i høj grad brug for mere viden om udviklingen af det omfattende og dyre sociale- og sundhedsfaglige arbejde, som hver dag udføres i velfærdsstaten. I årevis har det været et velbegrundet politisk ønske, at få mere viden om hvad der rent faktisk virker, når vi eksempelvis griber ind for at hjælpe et udsat barn eller planlægger demensområdet i kommunen. Samtidig har politikerne efterspurgt viden om, hvordan vi inddrager socialt udsatte børn og voksne i deres egen sag og i at tage vare på eget helbred og trivsel. Det er netop den type viden, som kandidaterne på KSA tilegner sig, og det er netop den type forskning, der bliver til i forskningsmiljøerne omkring uddannelserne. Der er et hav af udfordringer i velfærdsarbejdet, som trænger til et løft og som kalder på praksisforståelse, tværfaglighed og samskabelse, der kan skabe forandringer i praksis og, gennem en forskningsbaseret viden og tilgang, kan imødekomme nuværende og kommende udfordringer i feltet. Et enkelt eksempel er fx den voksende ulighed i sundhed, som byder på udfordringer for alle i feltet, og i den grad kræver både en dybdegående monofaglig og tværfaglig indsigt og indsats.

Det sociale og sundhedsfaglige felt har blandt andet gennem KSA opnået at etablere forskning, som bygger på en akademisk og samtidig praksisnær viden om områderne og som dermed kan levere resultater, som omsættes i praksis. Den eftertragtede *impact* er således en del af både uddannelsen og forskningen. men også for nogle unikke og vigtige forskningsmiljøer, der fremadrettet skal sikre, at forskning og praksis spiller sammen i den nødvendige udvikling af moderne velfærd.

2. Hvad kan kandidater i Socialt Arbejde bidrage med set med kommunale briller?

Af Helle Bro

Helle Bro har været ansat i Holstebro kommune i 20 år – senest som direktør for HR, Social- sundhed og arbejdsmarked. Fra 1996 – 2000 var hun leder og vicesocialchef i Sydthy kommune. Helle Bro har desuden arbejdet som behandler i Distriktspsykiatrien i Ringkøbing Amt og som socialrådgiver på forskellige områder i Lemvig Kommune. Helle Bro er i dag censor i Diplom i Ledelse og har sideløbende haft forskellige undervisningsopgaver bl.a. på ergoterapeutuddannelsen og ved efteruddannelse af fagprofessionelle. Hun er uddannet socialrådgiver og har en Master i Arbejdsmarked og Personaleforhold fra Aalborg Universitet, 2006. Helle Bro er tidligere hovedbestyrelsesmedlem i Foreningen af Kommunale Social-Sundheds- og Arbejdsmarkedschefer i Danmark.

Med en uddannelse som socialrådgiver og mange års erfaring i socialt arbejde - som medarbejder og leder på forskellige niveauer, senest direktør, er jeg en varm fortaler for Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde! Og uddannelsen er i min optik ikke blevet mindre relevant med årene - tværtimod. Så nedenstående er et manifest for uddannelsen, i anledning af at uddannelsen kan fejre 30-års jubilæum.

Hvorfor er uddannelsen så fortsat relevant?

Det er den, fordi der er et stort behov for forskning og viden på vores velfærdsområder. Socialt arbejde er et komplekst fagligt felt med stor betydning for mange mennesker, heraf nogle af samfundets svageste medborgere. Forkerte eller kortsigtede løsninger kan få stor betydning for mange menneskers levevilkår.

Vi vil ikke acceptere, hvis en kirurg fejlopererer, men vi skal heller ikke acceptere, at borgere med behov for social støtte ikke får kvalificerede tilbud og muligheder, der gør, at de kan få eller genskabe fodfæste i livet. Sociale indsatser

tænkes bredt og skal bl.a. kobles med beskæftigelse, sundhed og boliger. Så fagprofessionelle skal have kompetencer til at arbejde tværfagligt og tværsektorielt.

Vi lykkes med mange indsatser, men der er fortsat et potentiale i at udvikle velfærdstilbud.

Lad mig nævne nogle eksempler. Der er behov for mere viden om sociale indsatser for de stadig flere børn og unge, der mistrives/kæmper med angst og psykisk sygdom. Alt for mange unge gennemfører fortsat ikke uddannelse eller kommer i beskæftigelse. Vi har også mange medborgere f.eks. borgere med handicap eller borgere i misbrug, der er ekskluderet af samfundet på overførselsindkomster. Der er behov for bidrag til hvordan de, der er efterladt på peronen, får fodfæste meget tidligere i deres forløb. Indsatser skal være rettidige og matche borgernes meget forskellige behov og forudsætninger. Og hvordan håndterer vi på bedste vis udadreagerende borgere med flere diagnoser og komplekse sygdomsforløb i sociale botilbud?

Udgifterne på socialområdet er stigende år for år, og det er derfor afgørende, at vi får kvalitet for pengene. Også for at opnå samfundsborgernes fortsatte opbakning til vores fælles velfærdssystem. Og her gør kandidatuddannelsen en positiv forskel! Medarbejdernes faglighed og værdier er en vigtig forudsætning for større kvalitet og effekt af sociale indsatser. Det er vigtigt, at fagprofessionelle har tid og ikke mindst rammer til at analysere og evaluere egen praksis og mulighed for refleksion over teori og praksis. Meningsfuld udveksling af forskellige udlægninger af teori og praksis styrker det faglige arbejde. Der er ikke en automatisk kobling mellem teori og praksis i hverdagspraksis, den skal udvikles og indbygges. Uddannelsen giver et refleksionsrum, hvor teori og faglig praksis parres. Teori er vigtig i socialt arbejde i forhold til at finde nye veje, give overblik, finde faglige begrundelser og skabe øget gyldighed for handlinger. Praksis skal bygge på faglig viden om, hvad der virker og indgående forståelse af de komplekse sammenhænge og dilemmaer der findes her. Teorien er modsat også afhængig af den virkelighed, hvor teorien skal passes ind. Systematiserede erfaringer fra praksis kan desuden føre til teoridannelse - i samarbejde med forskere. Faglig kvalitet handler ikke kun om viden og metodeudvikling men også om de fagprofessionelles personlige udvikling. Det er derfor relevant med personlige læringsportofolier i kandidatuddannelsen.

Det er min erfaring fra praksisfeltet, at kompleksiteten i socialt arbejde ofte undervurderes. Socialt arbejdes kompleksitet gør, at metoder og medarbejderfærdigheder ikke kan stå alene. Vilkår, der ligger uden for medarbejdernes/kommunernes beslutningsrum, påvirker også borgernes livsmuligheder. Så der er ingen lette løsninger! Vi kan ikke afskaffe kompleksiteten, men skal turde

stå i den og udvikle evne til at finde løsninger, innovation og forståelse i det komplekse. Undersøge mulighedsrum bredt i samfundet. Evaluere og justere løbende i processen. Medarbejderne skal understøttes i at udvikle større kompleksitetskompetence og tænke i systeminnovation. Det kræver forskning og ny viden og en måde at bringe denne viden ind i praksis er ved at få dygtige og veluddannede kandidater – eksempelvis fra Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde.

Uddannelsen kan via viden, analyser og faglig kommunikation påvirke socialpolitikken og de paradigmer, der danner rammen for socialt arbejde. Det er en vigtig funktion, der ikke kun bør overlades til beslutningstagere. Skiftende paradigmer sætter spor. New Public management bidrager i min erfaring positivt med delelementer bl.a. øget fokus på mål- og rammestyring og effekten af socialt arbejde. NPM bærer dog alvorlige ”bivirkninger” med sig, bl.a. gennem overflødig dokumentation/administration, overstyring, tidstyranni og kontrol af både borgere og medarbejdere i stedet for tillid. Dokumentation er både nødvendig og relevant, men min erfaring fra praksis er, at for stor en del af dokumentationen er til for tilsynsmyndighedernes skyld, og ikke har direkte værdi hverken for borgere eller de kommunale medarbejdere. Tiden går væk fra borgene! Det øger risikoen for større fagprofessionel distance i borgerforløb, hvor der i min optik er behov for mere fagprofessionelt nærvær og større fokus på borgernes ressourcer og deres medskabelse af forløb. Fortsat udvikling af fagprofessionelles relations- og samtalekompetencer i praksis er derfor vigtig. Et nyere styringsparadigme, som lovprises i disse år, er New Public Governance. Her er fokus på samarbejde om fælles opgaver i netværk og partnerskaber med borgerens plan i centrum. Dette paradigme vil efter al sandsynlighed fylde mere i fremtidens sociale arbejde.

Uddannelsen øger mulighederne for at forstå og forholde sig til de værdier, der er fremherskende i socialt arbejde. Værdierne opleves under pres nogle steder i det offentlige velfærdssystem bl.a. som følge af de fremherskende paradigmer og manglende tid med borgerne. Uddannelsen har en vigtig funktion i at medskabe og kommunikere kulturen socialt arbejde omsættes i - herunder bærende værdier, så risikoen for rigiditet eller forråelse mindskes.

Det er ikke en selvfølge, at vi har tilstrækkeligt med uddannet arbejdskraft på socialområdet i fremtiden. En vigtig forudsætning for at tiltrække arbejdskraft er, at det sociale område er kendetegnet ved kvalitet og er anerkendt i befolkningen. Desuden er det vigtigt ved uddannelsesvalg, at bachelor- og professionsuddannelser kan efterfølges af en kandidatgrad. Og ikke mindst at de mange

kompetente fagprofessionelle medarbejdere på socialområdet har mulighed for relevant efter- og videreuddannelse.

Der er i min optik behov for nytænkning af velfærdsområdet frem mod 2030. De fleste effektiviseringsgevinster er allerede høstet, og de grundlæggende vilkår ændres markant, bl.a. som følge af demografiske forhold og øgede behov for sundheds- og plejetilbud. Her er viden, analysekraft og strategiske færdigheder en forudsætning. Og ikke mindst kompetencer til at implementere komplekse sociale programmer i praksisfeltet.

Arbejdskraft er/bliver en mangelvare både på det private og det offentlige arbejdsmarked. En arbejdskraftmangel der ikke alene kan afhjælpes med udenlandsk arbejdskraft. Der er et fortsat potentiale i at få flere ledige på overførselsindkomst i job, og manglen på arbejdskraft kan forhåbentlig skabe nye mulighedsrum.

Der er i flere år arbejdet med virksomhedernes sociale ansvar – og med en vis succes, men det skal være normen – en fælles dagsorden - snarere end eksemplariske historier. Vi skal skabe rammerne for at flere, som vi har placeret uden for arbejdsmarkedet - i et samfundsskabt udenforskab - får mulighed for at træde ind i arbejdsfællesskabet. Vi skal tilpasse arbejdssituationen, så flere opgaver kan varetages af medborgere med fysiske eller psykiske handicap eller socialt udsatte. Jobcentre har en vigtig opgave som brobyggere og katalysatorer. Det kræver metodeudvikling og kompetencer til at arbejde i partnerskaber, herunder også strategiske og kommunikative kompetencer. At bringe sådanne kompetencer i spil, kræver fagligt mod som bl.a. kommer gennem en oplevelse af at være veluddannet.

Velfærdssamfundet kan ikke løse velfærdsopgaverne alene i fremtiden. Civilsamfundet skal spille en mere aktiv rolle som partner i at realisere en fremtidens velfærd, der matcher borgernes behov og stigende forventninger. Vi skal gentænke forholdet mellem de offentlige institutioner og civilsamfundet - pårørende, netværk, virksomheder, foreninger, folkeoplysningen, boligselskaber m.fl. de fagprofessionelle skal koble sig på civilsamfundet på nye måder. Parterne har forskellige styrker der, når de kobles, kan skabe rammerne for værdige (med)borgerliv. Foreningers styrke er ikke kun frivillige, men i mange tilfælde også klare værdier. Det lyder dog umiddelbart nemmere, end det er, selvom vi er godt i vej!

Forskellige rammer, kulturer, beslutningsmandater og interesser/bundlinjer m.m. gør det komplekst for parterne at navigere i den fælles opgave. Flere interessante spørgsmål rejser sig, hvor langt skal pårørendes ansvar f.eks. gå? Hvordan mobiliserer vi borgere til forpligtende frivilligt arbejde i fremtiden?

Det kan være fristende at tro, at markedet og private udbydere bedre og mere effektivt kan løse fremtidens velfærdsopgaver, men det er efter min mangeårige erfaring fra praksisfeltet en illusion, hvis vilkår for opgaveløsning er de samme. Det vil kræve løbende udvikling af medarbejderkompetencer at realisere det potentiale, der er i samskabt velfærd med civilsamfundet og velfærd fra private udbydere. Også her spiller uddannelse en central rolle.

Min fremtidige forventning til Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde er, at den ud over høj faglighed også medvirker til innovation og nytænkning - ikke mindst på FN's mål om bæredygtig udvikling - i socialt arbejde måske "væredygtighed" i forståelsen at have kontrol over egen tilværelse. FN's verdensmål for bæredygtig udvikling har fokus på at afskaffe fattigdom og sult, reducere uligheder, sikre god uddannelse og bedre sundhed til alle, anstændige jobs og mere anstændig vækst. Målene er også yderst relevante i sociale indsatser i Danmark, selvom mange lande ser eller måske har set Danmark som et foregangsland i forhold til velfærd og lighed. Kandidatuddannelsen kan bidrage med analyse, refleksion og konkrete bud på omsætning af mål til realistiske handleplaner. Måske kan uddannelsen med fordel have endnu større fokus på kommunikation af værdiskabende bidrag end tilfældet er i dag?

Mit håb er, at flere, der står med en kandidatgrad i Socialt Arbejde i hånden, vil bruge deres viden og faglige færdigheder i praksisfeltet - som udførende, så ikke kun konsulentfeltet tilgodeses. Det er vigtigt, at uddannelsen ikke fører til distance til praksisudøvelse, hvor tilførte kompetencer skal stå deres prøve og faglige metoder skal videreudvikles. Min erfaring er, at et stærkt udførerfelt skaber et stærkt konsulentfelt og omvendt. Det er en væsentlig ledelsesmæssig opgave i kommunerne at skitsere interessante faglige opgaver, men også udfordringer, dilemmaer og paradokser, der kan vække kandidaternes nysgerrighed for udførerfeltet, hvor forandringer i menneskers levevilkår skabes. Socialt arbejdes kvalitet er lig med det borgerne modtager/oplever!

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde giver sidst, men ikke mindst mulighed for brobygning mellem universiteterne og kommunerne, hvilket er værdiskabende for begge parter. Så mit håb er, at der vil være opbakning til at lade uddannelsen udvikle det sociale arbejde også de næste mange år. Der er brug for den på det sociale arbejdes felt.

3. Historien bag Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

af Marianne Skytte og Lars Uggehøj

Marianne Skytte er socionom, cand.scient.soc. og Ph.d. i socialt arbejde. Marianne gik på første forsøgshold på Den sociale Kandidatuddannelse i København 1992-95. Fra 1996 underviste hun på uddannelsen frem til pensioneringen som lektor i september 2019. Hendes forskningsinteresse er temaer omkring udsatte minoritetsetniske børn og deres familier. Siden 2019 har hun været adjungeret lektor på Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet i Nuuk.

Lars Uggehøj er professor og Ph.d. i socialt arbejde. Han er uddannet socialrådgiver og har arbejdet som sådan i 13 år. Han har undervist på og deltaget i planlægningen af Den Sociale Kandidatuddannelse/Kandidatuddannelsen i Socialt arbejde siden dens iværksættelse. Han forsker i brugererfaringer og -involvering og er optaget af udviklingen af praksisforskning. Han har udgivet en lang række publikationer gennem årene. Han leder nu to internationale kandidatuddannelser.

Forarbejdet i 1990 på Den Sociale Kandidatuddannelse

Mange havde gennem adskillige år ytret ønsker om også i Danmark at få etableret en uddannelse på kandidatniveau i socialt arbejde samt styrket forskningen i socialt arbejde (Mäntysaari et al: 1990). I foråret 1990 tog udviklingen fart og der blev arbejdet flittigt med planer om på forsøgsbasis at etablere en kandidatuddannelse. Rektor ved Den sociale højskole i København Carl Einar Jørgensen og professor Tore Jacob Hegland på Institut for sociale forhold og organisation ved Aalborg Universitet arbejdede sammen om et forslag, der med en videreuddannelse på kandidatniveau kunne supplere den eksisterende uddannelsesmodel med 3½ årig grunduddannelse, korterevarende efteruddannelseskurser og årskursus indenfor socialt arbejde.

I deres oplæg fra 23. maj 1990 skriver Carl-Einar Jørgensen og Tore Jacob Hegland, at *hvis et sådant videreuddannelsesinitiativ skal vinde accept og få gennemslagskraft* må det bygge på bl.a. følgende forudsætninger:

Uddannelsen må føre frem til en kandidatgrad, der niveaumæssigt ækvivalerer med andre kandidatgrader --- Og det skal være en grad/betegnelse, der opnås indenfor socialrådgivernes egne, faglige traditioner, suppleret med andre professioners teorier og metoder. Dette betyder, at en del af lærerne må være socialrådgivere, der er kvalificerede på et regulært, akademisk niveau (og bliver bedømt/ansat på disse betingelser) --- Uddannelsen må være praksisorienteret, dvs. at den må tage udgangspunkt i socialsektorens (og tilgrænsende sektorers) udviklings- og kvalificeringsbehov. Dette peger på, at uddannelsen fortrinsvis må rette sig mod studerende, der forlods har en forankring i social praksis, og at brugernes interesser må tilgodeses i det videre planlægningsarbejde. Behovet for en praksisorientering peger også på en vægtning af deltidsstudier snarere end et samlet heltidsstudium.

Sideløbende med Carl-Einar og Tore Jacobs oplæg udarbejder Tine Egelund, Den sociale højskole i København, og Lis Hillgaard, Socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet en 17 siders "Kort analyse af typiske udviklingstræk og tendenser, der må danne baggrund for opstilling af mål og midler i den påtænkte kandidatuddannelse for socialt arbejde" (1. august 1990). Tine og Lis konkluderer på baggrund af deres analyse, at

Det overordnede mål [for kandidatuddannelsen] --- er at kvalificere det personale, der skal varetage den snævrere sociale indsats (fortrinsvist socialrådgivere og socialformidlere), til at kunne bidrage til en afbalanceret, socialt forankret, prioriteret udvikling, der så vidt muligt sikrer velfærdsniveauer for særligt udsatte grupper under andre ressourcemæssige rammer.

Dette kræver kvalifikationsudvikling og nykvalificering på tre niveauer:

Den direkte udøvende funktion / det arbejde, der gøres i forhold til klienterne skal udvikles. ---

Evnen til at opfange overordnede tendenser i samfundet og i ressourceudviklingen og omsætte disse tendenser til mål, prioriteringer, hensigtsmæssige organisatoriske rammer, kvalifikationsprogrammer m.m. skal også udvikles. ---

Evnen til at synliggøre og dokumentere arbejdets processer, resultater og omkostninger [skal udvikles] ---" (ibid: 14-15)

Tine og Lis argumenterer (s. 16) for, at *Faggruppen af socialrådgivere og socialformidlere har en særlig ekspertise til at gå ind i en sådan yderligere kvalificering:*

De har grunduddannelser, der er baseret på udvikling af praksisdygtighed ud fra den nødvendige teoretiske forforståelse. Socialrådgivere og socialformidlere

med flere års praksisbaggrund vil derfor gå ind i en kandidatuddannelse med betydelig erfaring for sociale klienters situation og arbejdets karakter og vilkår.

En af faggruppens vigtigste teoretiske referencerammer er samspils betydninger i flere forskellige henseender - - samspillet mellem samfund og menneske, samspil i familier og i grupper af forskellig art, og disse samspils betydning for udvikling af et godt socialt liv eller af et socialt problemfyldt liv.

En afbalanceret udvikling vil kræve stærk bevidsthed om værdier. *Socialrådgivere og socialformidlere har i deres uddannelse lært altid at integrere en etisk dimension, baseret på humanistisk grundlag og optagethed af at imødekomme menneskelige behov.* Dette vil også være en rettesnor i en forskningsudvikling, hvor graden af menneskelige behov vil få en væsentlig placering.

Afrundende konkluderer Tine og Lis, at det er vigtigt at oprette en kandidatuddannelse i socialt arbejde fordi *en mere dybtgående, kvalificerende uddannelse er nødvendig for at kunne styrke det udøvende, og i særlig grad det planlæggende og det evaluerende niveau i forhold til de meget komplicerede udviklinger, der er i gang her i landet og internationalt (ibid: 17).*

Marts 1991 afgiver den initiativtagende arbejdsgruppe forslag til Den sociale kandidatuddannelse til Undervisningsministeriet. Arbejdsgruppen var sammensat bredt af deltagere fra Socialministeriet, Socialchefforeningen, Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Dansk Socialrådgiverforening, HK, De sociale højskoleers rektorforsamling, Aalborg Universitetscenter, Danmarks Forvaltningshøjskole og Undervisningsministeriet.

Herefter forsættes arbejdet med en rammebeskrivelse af uddannelsens indholdsmæssige univers i Planlægningsgruppen for Den sociale kandidatuddannelse, der er sammensat af lærer- og ledelsesrepræsentanter fra Aalborg Universitetscenter (Tore Jacob Hegland, Lis Hillgaard, Oluf Jørgensen, Janne Seemann og Lars Uggerhøj) og Den sociale højskole i København (Carl-Einar Jørgensen, Tine Egelund, Morten Ejrnæs, Jens Guldager) samt Birgit Elvang fra Socialstyrelsen.

Forsøgsuddannelsen bliver en realitet

På baggrund af dette meget grundige forarbejde kan Undervisnings- og Forskningsminister Bertel Haarder 24. januar 1992 underskrive bekendtgørelse nr. 62 af 24. januar 1992 om forsøgsuddannelsen Den sociale kandidatuddannelse. § 1 lyder:

Den sociale kandidatuddannelse --- har til formål at kvalificere den studerende til at udvikle det sociale arbejde, herunder til at analysere de social-

politiske og organisatoriske rammer og deltage i ændringer heri, samt til at udføre forsknings- og evalueringsopgaver af særlig betydning for det sociale arbejdes teorigrundlag og praksisudvikling.

Og forsøgsuddannelsen kan normeret til 2 studenterårsværk, udbudt som deltidssuddannelse under lov om åben uddannelse, gennemføre optag til første hold start 1. februar 1992.

Studieordning for forsøgsuddannelsen bliver godkendt af den midlertidige bestyrelse for Den sociale Kandidatuddannelse 31. januar 1992 og af det samfundsvidenskabelige fakultetsstudienævn ved Aalborg Universitetscenter 5. februar 1992.

Adgangen til uddannelsen er i hht. bekendtgørelsens §5 betinget af, *”at den studerende har gennemført en socialrådgiver-/ socialformidleruddannelse eller anden uddannelse, hvor tilsvarende forudsætninger er erhvervet. Den studerende skal endvidere kunne dokumentere praktisk erfaring med socialt arbejde af en varighed på mindst 5 år.”*

Gennemført uddannelse giver i hht. §10 ret til at betegnelsen cand. scient. soc.

De studerende på forsøgsuddannelsen undervises i otte 2-dags forløb og to 5-dages forløb pr. år. Da uddannelsen gennemføres under lov om åben uddannelse betaler de studerende et deltagergebyr på 6.000 kr. pr. modul / år.

Udover de 1,8 mio fra deltagerbetalingen bliver forsøgsuddannelsen finansieret med 2 mio. fra SUM-midlerne. Der kommer derimod afslag på ansøgninger på i alt 3,25 mio til forskellige kommunale organisationer. På grund af det stærkt forringede budget gennemføres kun 2 og ikke 3 hold på forsøgsuddannelsen, ligesom undervisernes rejseudgifter bliver beskåret, så undervisningen på de to hold må gennemføres med en bevidst geografisk allokering af undervisere. De to forsøgshold bliver således, imod planlæggernes tanker, i udstrakt grad undervist af hver sine lokale lærerteams. (s. 25, Evalueringscentret. 1995. Den sociale kandidatuddannelse – evalueringsrapport).

Da de studerende optages på baggrund af deres efter- og videreuddannelse, får de dispensation fra uddannelsens første modul ”Socialt arbejde, supervision og konsultation” og starter direkte på 2. modul ”Socialt arbejdes forskningsmetoder og videnskabsteori”. 3. modul hedder ”Udviklingen i socialpolitikken, retlig regulering og socialt arbejdes organisation” og på 4. modul skrives specialer. På modul 2 og 3 bliver de studerende på forsøgsuddannelsen både evalueret gennem mundtlig eksamination med udgangspunkt i deres projektarbejde samt gennem en individuel eksternt evalueret 6 timers skriftlig prøve!

Forsøgsuddannelsens studerende

Der er 49 ansøgere til 1. forsøgshold i København, 31 bliver optaget til start 1. februar 1992. Det er 29 kvinder og 2 mænd. 30 med forskellige typer socialrådgivergrunduddannelser og én med 1. del i sociologi. 10 får uddannelsen fuldt betalt af arbejdsgiveren, 3 delvis arbejdsgiverbetaling, 1 finansieret af Socialrådgiverforeningen og 17 betaler selv for uddannelsen. Gennemsnitsalderen på holdet er 42,8 år, og den gennemsnitlige uddannelsesalder 14 år. Af de 31 optagne gennemfører 21 uddannelsen.

Andet forsøgshold starter i Aalborg februar 1993. Her er 55 ansøgere, hvoraf 32 bliver optaget. Det er 21 kvinder og 11 mænd. 20 af dem med socialrådgiverbaggrund, 4 pædagoger, 3 socialpædagoger, 1 fritidspædagog, 1 lærer og 3 sygeplejersker. Gennemsnitsalderen på dette hold er 41,3 år, og den gennemsnitlige uddannelsesalder er 16,2 år. Ca. halvdelen af de studerende i Aalborg får hel eller delvis dækning af kursusafgiften fra deres arbejdsgiver og langt de fleste har tjenestefrihed med løn i forbindelse med uddannelsen.

Evalueringen af forsøgsuddannelsen

Evalueringscenteret gennemfører vinteren 94/95 en evaluering af forsøgsuddannelsen.

Det er det faglige panels opfattelse, at henholdsvis forsøgsperioden og udviklingen inden for det sociale arbejdsfelt viser, at der er grundlag for at videreføre og permanentgøre Den sociale kandidatuddannelse.

Panelet tilslutter sig selvevalueringsrapportens påpegning af, at det er afgørende for relevansen af en sådan uddannelse, at kravet om praksiserfaring som indgang til et heltidsstudium opretholdes. Det er vigtigt, at der er en længere praksisperiode mellem grund- eller mellemlang uddannelse og kandidatuddannelse, idet uddannelsen ellers vil miste en vigtig del af sin faglige begrundelse. Dette udsagn fra det faglige panel er – som vi skal se senere – interessant i forhold til, at uddannelsen senere ikke længere kan vinde gehør for dette argument.

Herudover har Evalueringscentret en del andre kommentarer, som dog ikke skal medtages her, da det vigtigste er, at uddannelsen får Evalueringscentrets 'gyldne stempel' 😊

Den permanentgjorte deltidsuddannelsen 1996 - 2005

Udover den eksterne evaluering bliver forsøgsuddannelsen løbende evalueret internt af lærergruppen. Det står ret hurtigt klart, at socialt arbejde har en uklar position på uddannelsen. Faktisk eksisterer socialt arbejde ikke som et selvstændigt fag under forsøgsuddannelsen, men bliver beskrevet som et fag der

skal 'slange' sig ud og ind mellem de øvrige fag og på mange måder poppe op som trolde af en æske ved undervisning i øvrige fag – eksempelvis socialpolitik, organisation, sociologiske metoder, retlig regulering, videnskabsteori og forskningsmetoder. Uddannelsens omdrejningspunkt – det sociale arbejde – har således undervisningsmæssigt en perifer position gennem de første forsøgsår.

Under arbejdet med studieordningen for en permanent kandidatuddannelse tager lærergruppen fat på denne problematik gennem en række oplæg om socialt arbejde som akademisk fag på uddannelsen, hvilket fører til udviklingen af faget *Socialt arbejde som samfundsaktivitet*. Det medfører også, at det ikke længere skal være socialt arbejde, som skal 'slange' sig om de mere traditionelle fag, men nærmere at disse fag skal 'slange' sig eller i alle fald tage udgangspunkt i socialt arbejde. I et notat fra 2003 beskrives faget således:

Socialt arbejde som samfundsaktivitet (SASS) er udviklet specielt til Den Sociale Kandidatuddannelse og udgør uddannelsens faglige omdrejningspunkt. Faget indgår derfor på uddannelsens tre undervisningsmoduler. Der eksamineres i faget på uddannelsens første modul, ligesom SASS indgår på lige fod med uddannelsens øvrige fag i eksaminationen på 2. og 3. modul samt på specialemodulet.

Undervisningen i faget har til formål at udvikle den studerendes viden om og evne til kritisk analyse af socialt arbejdes teorier og metoder, arbejdets historiske, aktuelle og fremtidige forudsætninger og udvikling, arbejdets socialpolitiske og organisatoriske forankring, samt arbejdets nationale og internationale kontekst .... SASS vil på uddannelsens 1. modul fokusere på socialt arbejdes grundlæggende perspektiver, teorier og metoder med henblik på dels at etablere et fælles teoretisk fundament for uddannelsens ofte forskelligt uddannede studerende, dels at udvikle de studerendes evne til at forholde sig kritisk analytisk til socialt arbejde og socialt arbejdes praksis i Danmark ... Desuden søges studerendes eventuelle praksiserfaringer inddraget i undervisningen i konkrete aktuelle metoder i socialt arbejde ... SASS vil på uddannelsens 2. modul fokusere på socialt arbejde i tid og rum med henblik på at give de studerende mulighed for at placere og analysere dansk og nordisk socialt arbejde i en historisk og international kontekst. Med udgangspunkt i det etablerede teoretiske fundament lægges der i undervisningen vægt på en kritisk analyse af socialt arbejde dels gennem en yderligere fordybelse i socialt arbejdes og de nordiske velfærdssystemers historiske rødder, dels ved gennem et komparativt perspektiv at samstille typer af velfærdssystemer samt dansk og internationalt socialt arbejde. SASS vil på uddannelsens 3. modul, hvor de studerende har mulighed for at vælge mellem forskellige kurser, fokusere på empiriske studier af socialt arbejde og velfærdsydelser i såvel dansk som international sammenhæng. Undervisningen i de udbudte kurser vil tage udgangspunkt i studier og analyser af

aktuelle/centrale elementer i socialt arbejde. Der vil på alle tre moduler foregå et samarbejde mellem SASS og uddannelsens øvrige undervisningsområder.

Parallelt med at forskningen i socialt arbejde de kommende år blev udviklet fik faget eller fagområdet den mere mundrette betegnelse *socialt arbejde*. Ifølge notat fra 2005 anvendes betegnelsen *Socialt Arbejde* om faget fra ændringen til ordinær uddannelse. Udviklingen med både permanentgørelsen og ændringen til ordinær kandidatuddannelse får således også stor betydning for udviklingen af faget socialt arbejde.

I perioden 1996 – 2005 fungerer uddannelsen som permanentgjort åben kandidatuddannelse på deltid. Undervisningen ligger, ligesom på forsøgsuddannelsen, på indkald over torsdag, fredag og lørdage – og iblandt også på helligdage. Der bliver optaget ca. 50 på hvert hold i København og i Aalborg. S sammensætningen af de studerende er tværfaglig med tre større grupperinger: socialrådgivere, pædagoger og en blandet gruppe fra sundhedsområdet dog primært sygeplejersker.

Fra uddannelsens start i 1992 og frem til sommeren 2005 afslutter i alt 225 studerende uddannelsen med titel som cand. scient. soc.

Ordinær kandidatuddannelse 2005

2005 er et nyt skelsættende år for Den sociale kandidatuddannelse. Uddannelsen bliver det år en såkaldt ordinær kandidatuddannelse, hvilket betyder, at den bliver en fuldtidsuddannelse alene med undervisning på hverdage, de studerende bliver SU berettiget, kravet om mindst ét års erhvervs erfaring bortfalder, uddannelsen skifter navn til Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde og titlen bliver cand.soc i stedet for den hidtidige cand.scient.soc.

Ændringen af titlen kommer efter års klager fra sociologiuddannelserne. Her har man gennem mange år haft monopol på cand.scient.soc.-titlen og er stærkt utilfredse med, at kandidater fra flere forskellige uddannelser nu også kan få titlen. Til sidst besluttes det fra ministerielt hold, at kandidater fra Kandidatuddannelsen i socialt arbejde, samt en række andre uddannelser, skal tituleres cand.soc., mens sociologi får eneret til cand. scient. soc. Det lidt morsomme i denne forbindelse er, at de studerende på forsøgsuddannelsen kæmpede for at få deres egen titel: cand.soc. Men det passede ikke med den tids trend med mere overgribende titler. Mange af de nye kandidater med cand.soc-titlen er til gengæld efter 2005 utilfredse med ikke at skulle have samme titel som deres forgængere 😊

Baggrunden for de øvrige ændringer er Bologna-deklarationen fra 1999, der betyder, at Danmark i 2003 får en ny universitetslov. En lov som de fleste nok

primært husker som et brud med det interne selvstyre på universiteterne. Lederne på universiteterne skal ikke længere vælges blandt de ansatte, men ansættes, og universiteterne får bestyrelser. Men Bologna-processen betyder også, at man i Danmark retter ind efter den ramme for uddannelser, som EU har vedtaget. For Den Sociale Kandidatuddannelse betyder det, at man må vælge enten at være en masteruddannelse – og dermed mulighed for at fortsætte som efter/videre uddannelse på deltidsvilkår – eller overgå til at være en ordinær fuldtids kandidatuddannelse.

Det er et voldsomt dilemma for uddannelsen. Den ordinære kandidat ramme ville medføre mulighed for at indgå i den naturlige fødekæde på universiteterne – bachelor, kandidat, ph.d. – samt formentlig at nyde højere anerkendelse i både uddannelses- og forskningsmiljøerne. En fortsættelse under master-rammen, som åben uddannelse, ville sikre en fortsat tæt kobling til socialt arbejdes praksis og praktikere og måske i højere grad anerkendelse i praksis.

Uddannelsen vælger den ordinære kandidatuddannelse, da det vil skabe mulighed for, at uddannelsen kan modsvare en række samfundsmæssige behov. I udkast til ansøgningen om overgang til ordinær uddannelse hedder det (som ved uddannelsens start!) bl.a.:

I stigende omfang efterspørges viden om sociale forhold og socialt arbejdes praksis. Interessen for, at vide hvad der virker i socialt arbejde, er stærkt stigende både hos politikere, embedsmænd, professionelle, den almindelige befolkning og de brugere, hvis sociale liv kommer under behandling .... Denne nye viden tænkes formidlet gennem videre- og efteruddannelse af feltets medarbejdere. Ligeledes er der et stigende behov for at der gennemføres analyser af socialpolitikken og de organisationer, der omsætter socialpolitikken samt at udviklingen af teorier og metoder i det sociale arbejde øges via personer med såvel en høj uddannelsesmæssige som specifik faglig viden. Den Sociale Kandidatuddannelse udgør allerede – og vil fremover være – et centralt led i denne vidensproduktion (Ansøgning om ordinær uddannelse, 2004).

Samtidig vil en ordinær uddannelse sikre en mere naturlig kobling af uddannelse og forskning og dermed styrke udviklingen af forskningen i socialt arbejde som specifikt felt, hvilket også bliver påpeget i ansøgningen:

Med udgangspunkt i Den sociale Kandidatuddannelse har det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Institut for Sociale Forhold gennem de seneste år gennemført en forskningsmæssig oprustning på det sociale felt. Der er for tiden 7 Ph.D studerende på det sociale felt og yderligere to i samarbejde med sociologi. Der er ansat tre lektor & Ph.d. 'ere i socialt arbejde. Endelig er der pr. 15. august 2003 besat en

professorstilling i socialt arbejdes praksis (Ansøgning om ordinær uddannelse, 2004).

Tilbage står risikoen for helt at miste de hidtidige studerende – de deltidsstuderende praktikere – ved at overgå til fuldtidsuddannelse. For at mindske risikoen lykkes det uddannelsen at tolke loven således, at der samtidig med det ordinære fuldtidsforløb kan oprettes et såkaldt 'langsomt gennemløb'. Dette sker med en formulering om, at den studerende skal have afsluttet uddannelsen senest 5 år efter start. Dermed kan studerende som hidtil tage uddannelsen på deltid.

Det at uddannelsens studerende bliver SU berettiget betyder, at en række studerende fremover vælger at opsiges deres fuldtidsjob som eksempelvis socialrådgiver og bliver fuldtidsstuderende, hvorved praksiserfaringer har mulighed for stadig at påvirke undervisningen og opgaverne på studiet, selvom det er i en anden grad end hidtil.

Optagelseskravet til uddannelsen bliver også ændret, således at der nu er adgang til studiet for studerende med enten bestået akademisk bacheloruddannelse, professionsbacheloruddannelse eller mellemlang videregående uddannelse. Fælles er, at

”Det er en forudsætning, at der i den relevante adgangsgivende uddannelse er bestået 60 ECTS i sociale fag og samfundsfag, heraf skal 30 ECTS være optjent i fagene videnskabsteori og samfundsvidenskabelig metode. Såfremt denne forudsætning ikke er opfyldt fuldt ud i den adgangsgivende uddannelse eller via efter-/videreuddannelse, skal den opfyldes ved gennemførelse af et suppleringsforløb.”

Uddannelsen iværksætter derfor en række suppleringskurser, hvor det bliver muligt for ansøgere, som ikke kan opfylde de 30 ECTS i videnskabsteori og samfundsvidenskab at opnå dette. Man udbyder i alt 3 kurser af 8 ECTS hver, hvorved ansøgere kan vælge 8, 16 eller 24 ECTS, idet alle uddannelser bliver vurderet til at have mindst 6 ECTS. Hermed kan en ansøger med en professionsbachelor, som måske kun mangler 8 ECTS lige som en ansøger, som er uddannet før professionsbachelor betegnelsen og mangler 16 eller 24 ECTS, begge kvalificere sig.

Overgangen til ordinær uddannelse viser sig også at medføre et boom i ansøgere. Mens det første optag på den ordinære kandidatuddannelse består af ca. 60 studerende, vokser antallet af studerende ikke blot støt og roligt, men eksplosivt, og da optaget peaker bliver der optaget over 300 studerende. Det skyldes dels muligheden for at søge direkte ind fra bacheloruddannelserne – altså uden krav om erhvervs erfaring – dels perioder med øget arbejdsløshed blandt bachelorer.

Den meget komplicerede model med ordinære og langsomme gennemløb, to årlige optag i september og februar samt campus i både Aalborg og København gør efterhånden planlægningen af undervisningsaktiviteterne temmelig vanskelig. Desuden ønsker skiftende regeringer mindre frafald og hurtigere gennemløb. En lang række foranstaltninger, som skal presse studerende til hurtigere gennemløb, medfører, at uddannelsen med de langsomme gennemløb får meget dårlige gennemførelsesstatistikker, ligesom de studerende kommer under et konstant pres for at gennemføre til tiden – hvilket i sagens natur er udfordrende for dem, som har valgt et langsomt gennemløb og som er presset af at arbejde og studere på samme tid.

Genakkrediteringen 2011 og 2014

Som led i den løbende akkreditering af uddannelser skal Kandidatuddannelsen i socialt arbejde også genakkrediteres. I 2011 bliver dette til noget af en prøvelse, da akkrediteringsinstitutionen ikke kan indstille uddannelsen til fortsættelse. Man kan roligt sige, at det kommer bag på uddannelsen – og i øvrigt universitetet. Efter velgennemført forsøgsperiode, positiv evaluering af samme, beslutning om permanentgørelse, overgang til ordinær kandidatuddannelse, et velfungerende og stadig pioner-præget lærerteam og en nærmest overvældende interesse for uddannelsen var alle overbeviste om, at genakkrediteringen blot var en form sag. Det var det ikke og den såkaldte 'Betinget positiv akkreditering', som ACE Danmark gav uddannelsen d. 15. juli 2011 sendte en chokbølge gennem uddannelsen. Den betingede positive akkreditering betød, at uddannelsen havde to år til at gennemføre en række forbedringer, og, ifølge rapporten, ... *dokumentere dette i form af nye handlingsplaner, strategier, supplerende redegørelser el.lign., sådan at uddannelsen ved periodens ophør vil opfylde kriterierne for kvalitet og relevans og derved opnå en positiv akkreditering.* I begrundelsen for den betingede indstilling og for ikke at opnå en 'Positiv akkreditering', skriver Ace Danmarks følgende i evalueringsrapporten:

Det vurderes ... at uddannelsen har en så tilstrækkelig kvalitet, at det er forsvarligt over for de studerende, at uddannelsen fortsætter i perioden.

Uddannelsen vurderes på *tilfredsstillende vis* at leve op til kriteriet om: Uddannelsens faglige profil og mål for læringsudbytte (kriterium 3).

Uddannelsen vurderes på *delvist tilfredsstillende vis* at leve op til kriterierne om: Behov for uddannelsen (kriterium 1), idet dialogen med dimittender i form af dimittendundersøgelser ikke er systematisk, da den ikke kan anvendes i forhold til uddannelsen, og at dialogen ikke anvendes i sikring og udvikling af uddannelsens relevans og kvalitet. Derudover vurderer akkrediteringspa-

nelet, at det ikke er dokumenteret, hvorvidt uddannelsens dimittender finder beskæftigelse, og om arbejdet er relevant (på kandidatniveau). Uddannelsens struktur og tilrettelæggelse (kriterium 4), fordi uddannelsen ikke i tilstrækkelig grad sikrer faglig progression fra første til sidste semester for de studerende, der ikke følger det anbefalede studieforløb. Panelet vurderer videre, at universitetet ikke forholder sig til det høje frafald, ikke kender årsagerne til frafaldet, og ikke har iværksat tiltag med henblik på at mindske frafaldet. Løbende intern kvalitetssikring af uddannelsen (kriterium 5), da uddannelsen kun i nogen grad er integreret i universitetets kvalitetssikringssystem, og da uddannelsen ikke i tilstrækkelig grad følger op på identificerede problemer på uddannelsen.

Uddannelsen vurderes desuden på *ikke tilfredsstillende vis* at leve op til kriterierne om: Forskningsbaseret uddannelse (kriterium 2), fordi forskningsmiljøet bag uddannelsen vurderes ikke at have tilstrækkelig høj kvalitet.

Mens det vurderes at der er behov for uddannelsen samt at uddannelsen indholdsmæssigt har en kvalificeret faglig profil, så halter det, ifølge panelet, i forhold til viden om dimittendernes beskæftigelse, det høje frafald samt forskningsmiljøets kvalitet. De langsomme gennemløb – og dermed praktikernes mulighed for at være indskrevet – blev således et alvorligt problem. Det så i statistikken ud til, at alt for få gennemførte uddannelsen på normeret tid – man accepterede således ikke den interne 5 års regel (se tidligere). Desuden betød de lange studieforløb også at flere studerende faldt fra eller var inaktive i perioder og dermed endda overskred de 5 år. Det var nogle indkalkulerede risici, som uddannelsen og universitetet var klar over, men som ikke passede til de politiske målsætninger for uddannelser. Men det blev også klart, at det forholdsvis nye forskningsmiljø ikke var kommet på 'publiceringshøjde' og at der var for få fastansatte medarbejdere tilknyttet uddannelsen i København. De manglende fastansatte var erstattet af forholdsvis mange eksterne lektorer, som ikke havde forskningsforpligtigelse i deres hovedjob. Det betød, at den procentvise forskningsbaserede undervisning var for lav.

Dermed stod uddannelsen overfor at skulle skære den sidste livline til praktikeres adgang til studiet, at skulle sikre øget publicering og at skulle tilknytte flere fastansatte på campus København.

Det blev også klart, at mens AUC, som i mellemtiden var blevet til AAU, betragtede det som én uddannelse placeret på to forskellige campus, så betragtede ACE Danmark det som to uddannelser, hvilket især spillede ind i forhold til den større inddragelse af eksterne lektorer på campus København. Derfor opdeler ACE Danmark i 2014 evalueringsrapporten i to og evaluerer dermed de to campus hver for sig. Begge bliver positivt akkrediteret især ved at den ikke

tilfredsstillende forskningsbaserede undervisning nu er delvis tilfredsstillende. Men det er også klart, at AAU stadig skal have øje for en styrkelse af fastansættelser på campus København

På baggrund af den nu positive akkreditering udarbejder uddannelsen en ny studieordning med ikrafttræden 1. september 2015.

Det særlige kendetegn og mål om en mulighed for akademisk videreuddannelse for praktikere, som karakteriserede hele grundlaget for uddannelsen, viste sig i længden ikke at kunne eksistere i et universitært miljø. Om det var fordi initiativtagerne og senere uddannelsens undervisere og ledere var for naive eller det var de universitære rammer, som var for ufleksible, er nok vanskeligt at afgøre, men klart blev det, at den oprindelige idé ikke kunne holde vand i længden. Selvom uddannelsen har været og er et omdrejningspunkt for akademiseringen af socialt arbejde – og dermed muligheden for at gennemføre akademisk videreuddannelse – og afgørende i udviklingen af forskningen i socialt arbejde, så er det en del af uddannelsens sjæl, som måtte opgives for at sikre fortsat overlevelse.

Studieordningen 2015

På baggrund af akkrediteringen lukker studieordningen af 2015 for muligheden for først at afslutte uddannelsen efter 5 år, samt muligheden for at blive optaget på baggrund af en mellemlang videregående uddannelse. Uddannelsen skal herefter afsluttes inden for normeret tid for 2-årige heltidsuddannelser. Optagelse bliver nu kun mulig for akademiske bachelorer og professionsbachelorer. Det er forsat en forudsætning, at der i den relevante adgangsgivende uddannelse er bestået 30 ECTS i samfundsvidenskabelige fag og 30 ECTS i fagene videnskabsteori og samfundsvidenskabelig metode.

I studieordningen for 2015 er uddannelsens undervisningsfag på overskriftniveau stort set uændrede i forhold til 2005-studieordningen. På overskriftniveau undervises på uddannelsen i

- Socialt arbejde: Perspektiver på socialt arbejde, socialt arbejde i tid og rum, aktørperspektiver på socialt arbejde.
- Teorier om sociale problemer.
- Socialpolitik
- Organisation
- Retlig regulering
- Videnskabsteori og forskningsmetode

Fraværet af lydfiler fra utallige lærermøder på uddannelsen hindrer os dog i at illustrere og dokumentere de meget engagerede, udviklende og studieændrende debatter om, hvad der skal undervises i under de enkelte fagoverskrifter! Der er dog under uddannelsens udvikling fra 1996 til 2015 ikke uenighed på studiet om, at socialt arbejde, socialpolitik, organisation, retlig regulering samt siden 2005 også teorier om sociale problemer er afgørende undervisningsområder på Kandidatuddannelse i socialt arbejde.

Samtidig er der enighed om, at undervisning i videnskabsteori og forskningsmetode er afgørende elementer i en samfundsvidenskabelig kandidatuddannelse. Hvad undervisningen så skal fokusere på, bliver der til gengæld af og til ført nærmest krigslignende faglige debatter om.

Det er dog kun på forsøgsholdene, at alle studerende er til en 6 timers individuel skriftlig eksamen. I januar 1993 lyder ét af de to spørgsmål til københavnerholdet: "Gennemfør på baggrund af vedlagte tabel ” en Chi²-test på henholdsvis 5- og 1 pct. signifikansniveau. Redegør herefter for, hvad tabellen og testen viser om sammenhængen mellem de to variable”. Under indtryk af de studerendes svage kompetencer i forhold til at besvare spørgsmålet, bliver sådanne spørgsmål siden henvist til valgfag med fokus på kvantitativ metode 😊.

Lidt til og meget mere

Da uddannelsen blev iværksat, forgik det, som nævnt, i et tæt samarbejde mellem Aalborg UniversitetsCenter og Den Sociale Højskole i København. Derfor har samarbejdet mellem DSH-K og AAU været tæt igennem en årrække. Uddannelsen lejede sig i flere år ind på skolen, som havde både miljø og bibliotek, som satte socialt arbejde i fokus. På sin vis havde dette faktum levet et stille liv på AAU, som nød godt af et miljø for socialt arbejde – og faktisk ikke havde opdaget, hvor stor uddannelsen egentlig var blevet. I mellemtiden havde AAU åbnet en campus i Ballerup, idet man fra 2005 havde indgået et tæt samarbejde med ingeniørhøjskolen. Da det gik op for AAU ledelsen, hvor stor Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde (KSA) var blevet, så man pludselig en mulighed for at styrke campus København med denne uddannelse – som uden sammenligning ville blive AAU's største uddannelse i København. Trods modstand fra uddannelsen, som jo befandt sig godt på Den Sociale Højskole, så blev det besluttet at flytte uddannelsen til Ballerup. Inden den endelig flytning tog AAU dog en ny beslutning og lejede i stedet Nokias tidligere bygninger i Sydhavnen. Flot var og er det, men i starten fuldstændig ubrugeligt til undervisning og forskning. Først efter adskillige ombygninger og voldsomme bevillinger til samme kunne undervisningen foregå uden, at der kom håndværkere og brandmyndigheder

vandrende igennem undervisningslokalerne – i undervisningen – eller uden konstant hamren og banken.

Efter succesen med at samle uddannelserne på én campus og efter opdagelsen af uddannelsens succes fik ledelsen i 2009 blod på tanden og ønskede at åbne en tredje afdeling af uddannelsen i Esbjerg, hvor AAU allerede havde en campus. Uddannelsen havde på det tidspunkt flere års erfaring i kompliceret planlægning – to campus, optag i både februar og september, hurtige og langsomme gennemløb m.v – men netop også med kompleksiteten og ressourceforbruget ved dette. For det første skal holdene have en vis volumen for at være bæredygtige økonomisk, for det andet ville det være uhyre vanskeligt at skabe mulighed for kvalificeret undervisning tre steder i landet. Man skal her huske på, at der især i fagene Socialt arbejde og Teorier om sociale problemer fortsat var få i landet, som kunne undervise – og de senere vanskeligheder ved akkrediteringen i 2011 viste, at man hvert sted skulle sikre selvstændig forskningsmæssig basis. En samlet lærergruppe indstillede derfor til ledelsen, at planerne skulle droppes. Fra lokalområdet var man desuden i tvivl om, at man ville kunne 'stille' med et hold på mindst 16 studerende pr. optag. Det var dog hverken lærergruppens indstilling eller de lokale myndigheders tvivl, der blev afgørende, men tværtimod en aftale mellem Syddansk og Aalborg universitet, som fik spærret for planerne. Det viste sig nemlig, at AAU og Syddansk Universitet havde aftalt at dele Esbjerg imellem sig, så begge kunne være til stede i byen. Og her var det så Syddansk, som skulle stå for det samfundsvidenskabelige felt – og altså ikke AAU. Mange ressourcer kunne have været sparet, hvis dette var blevet undersøgt tidligt i forløbet.

I 2009 opstod der også et ønske på instituttet om at udbyde et semester på engelsk. Der var taget visse initiativer på sociologiuddannelsen på instituttet, men det var primært blevet til undervisning på engelsk – af danske studerende. Ved at udbyde et fælleskursus på 30 ECTS mellem sociologi og socialt arbejde var det måske en større chance for at kunne gennemføre det. Både socialt arbejde og sociologi havde løbende henvendelser fra udenlandske studerende om at kunne studere disse fag på engelsk – hvis ikke som hele uddannelser, så som moduler eller et semester. Trods udarbejdelse af en plan for et 30 ECTS modul, så blev planerne skrinlagt. I stedet indgik instituttet i 2011 i en ansøgning med 4 andre universiteter fra England, Portugal, Polen og Frankrig om etablering af en fælles 2-årig såkaldt erasmus mundus kandidatuddannelse. I andet forøg lykkedes det, at få bevillingen fra EU til først 5 hold og senere til yderligere 4 hold. Når dette er interessant for KSA er det fordi det, da AAU overtog ledelsen af den internationale master in Advanced Development in Social Work, blev et krav, at dele af

undervisningen skulle foregå sammen med KSA – altså fælles undervisning for de danske og de internationale studerende. Årsagen var, at man ikke ønskede, at den internationale kunne risikere at blive autonom – uden tilknytning til øvrige studier og studerende – og at man på KSA ønskede at styrke et internationalt perspektiv. Igen blev KSA udfordret på planlægningen, idet det ikke er nemt at koble to uddannelser med forskelligt curriculum – selvom omfanget ikke er stort. Desuden var – og er – der forskel i de studerendes parathed. Mens de internationale studerende har kastet sig ud i en udfordrende uddannelse med konstant mobilitet og meget gerne vil møde studerende i de forskellige lande, så er de danske studerende 'hjemme' og ønsker så lidt 'forstyrrelse' som muligt. Der er stadig sam-undervisning, de studerende møder hinanden, der skabes nogle venskaber og de danske studerende møder internationale gæsteundervisere, men det er op ad bakke at få det planlagt og få gjort det attraktivt for de danske studerende.

Afrunding

Selvom historien om Den Sociale Kandidatuddannelse/Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde måske kan ligne andre uddannelsers historie med de op og nedture, som skiftende politiske og ledelsesmæssige vinde medfører, så er det samtidig en helt særlig historie, fordi der både er tale om udviklingen af en ny uddannelse og et nyt akademisk felt. Selv 30 år efter starten, kan man være bekymret for både uddannelsens og feltets 'overlevelse', når man ser den aktuelle indstilling om nedlæggelse af uddannelsens afdeling i København – det der svarer til 2/3 af uddannelsen. Samtidig er det vanskeligt at forestille sig, at det kan være rigtigt, at en så populær og veludviklet uddannelse – og felt – med evne til at navigere mellem et væld af udfordringer, og med så stor betydning for det sociale arbejde skal skæres ned til under smertegrænsen. Forhåbentlig vil de som har muligheden for at komme på bedre tanke gøre det – det er sket ofte i uddannelsens historie.

Litteratur

Ace Denmark (2011) *Akkrediteringsrapport Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, Turnusakkreditering 2011-1*. Ace Denmark

Bak, Maren & Tine Egelund. 1994. *Selvevaluering. Den Sociale Kandidatuddannelse*. September 1994

Danmarks Akkrediteringsinstitution (2015) *Genakkreditering 2014. Opfølgning på betinget positiv akkreditering. Kandidatuddannelserne i socialt arbejde, Aalborg Universitet, København og Aalborg*. Danmarks Akkrediteringsinstitution

Den sociale Kandidatuddannelse. 1993. *Eksamensopgave i socialt arbejdes videnskabsteori og forskningsmetoder (6 timer)*. 15. januar 1993.

Egelund, Tine. 1990. *Etablering af en kandidatuddannelse for socialrådgivere, socialformidlere og socionomer*. 21. februar 1990

Egelund, Tine & Lis Hillgaard. 1990. *NOTAT til brug for planlægning af kandidatuddannelse i socialt arbejde*. 1. august 1990

Evalueringscenteret. 1995. *Evalueringsrapport. Den Sociale Kandidatuddannelse*. Februar 1995

Forslag til etablering af den sociale kandidatuddannelse. 20. marts 1991

Jørgensen, Carl Ejnar & Tore Jacob Hegland. 1990. *Forslag om planlægning af en kandidatuddannelse på det sociale område*. Juni 1990

Mäntysaari, M. (red.) (1990) *Forskning och Socialt Arbete*. Tammerfors: Tammerfors Universitet

Udkast til ansøgning om ordinær kandidatuddannelse (2004)

Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 62 af 24. januar 1992 om søguddannelsen den sociale kandidatuddannelse

4. Betydningen af KSA for socialt arbejdes uddannelse, praksis og forskning i socialt arbejde.

Af Abbas Amanzadeh, Kirsten Henriksen & Per Westersø

Abbas Amanzadeh er lektor, cand.scient.soc og socialrådgiver. Han er ansat ved VIA, socialrådgiver uddannelsen i Aarhus og underviser i socialt arbejde.

Kirsten Henriksen er tidligere underviser ved Socialrådgiveruddannelsen i Århus. Hun er uddannet socionom fra RUC og har humanistisk suppleringsuddannelse: Køn, kommunikation og kultur fra Cekvina. Hun er desuden cand.scient.soc. fra AAU samt ph.d. i socialt arbejde. Kirsten er i dag pensionist.

Per Westersø er lektor, cand.scient.soc og socialrådgiver. Han er ved VIA, socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og underviser i socialt arbejde. Per er desuden tilknyttet Forskningscenter for ledelse, organisation og samfund (FLOS) og er forskningsleder i Program for arbejdsmarked og udsathed i socialt arbejde

I det følgende vil vi først præsentere vores tre individuelle rejser med Den Sociale Kandidatuddannelse og derpå vende os mod den betydning, som vi fra vores ståsteder som to nuværende og en tidligere underviser på socialrådgiveruddannelsen i Aarhus kan se, at den har haft for os hver især samt på en række delasppekter af det sociale arbejde her i landet, både for uddannelse, praksis og forskning.

Tre beretninger om vores individuelle rejser med kandidatuddannelsen

Først kommer tre personlige beretninger om vores rejser med den Sociale Kandidatuddannelse og den betydning som denne rejse har fået for vores faglige udvikling.

Min rejse med kandidatuddannelsen. Kirsten

Den sociale kandidatuddannelse har haft – og har fortsat – en meget stor betydning for mig og mange af mine tidligere kollegaer. Imidlertid vil jeg starte et andet sted og meget tidligere i historien. Som uddannet socionom/socialrådgiver fra RUC tilbage i 1979 med et kritisk blik på verden og mulighederne for at mindske uretfærdighed ville jeg gerne bidrage til at gøre en forskel. Som ansat i den kommunale forvaltning var det imidlertid ikke altid så let, måske især ikke på et mere strukturelt niveau.

På et tidspunkt blev jeg derfor stresssygemeldt i en længere periode. Jeg fandt ud af, at jeg ville andet og mere end at arbejde i forvaltningen som socialrådgiver, hvorfor jeg søgte ind på en humanistisk suppleringsuddannelse: Køn, Kommunikation og Kultur ved Cekvina, Aarhus Universitet. Jeg søgte orlov uden løn i det meste af et år. Det var da økonomisk knapt, men samtidig var det bestemt det hele værd, og jeg afsluttede uddannelsen sommeren 1991, hvor jeg gik tilbage til min ansættelse i kommunen. Samtidig hermed tilmeldte jeg mig som enkeltfagsstuderende på Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, hvor jeg afsluttede: International Politik, Komparativ Politik og Politiske sagsområder over de næste halvandet år.

Jeg havde med stor glæde erfaret, at Den sociale kandidatuddannelse var startet i København. Det andet forsøgshold skulle starte ved Aalborg Universitet året efter. Så måtte jeg i gang med den uddannelse, som jo kunne kombinere min store interesse for socialt arbejde med også et videnskabeligt perspektiv. Jeg kom ind på uddannelsen og startede i sommeren 1993 med merit, og nød det. Dog igen var der nogle økonomiske kvaler, da jeg måtte gå på selv-financierret deltid samt selv skulle afholde udgiften til betaling for gebyret til kandidaten. Jeg var derpå så heldig igen at kunne få bevilget et års orlov. Denne gang i form af uddannelsesorlov (orlov uden løn, men med orlovsydelse i et år). Jeg afsluttede derpå kandidatuddannelsen i februar 1996 på forsøgshold 2.

Herefter skulle jeg meget gerne bruge al min uddannelse til noget og fik ansættelse ved en intern projektafdeling i kommunen og derpå som projektleder i 4 år på et socialministerielt forsøgs – og metodeudviklingsprojekt: Hjælp til familier med børn med handicap. Derpå var jeg så heldig at blive ansat ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus i 2000. Som relativ ny underviser var jeg som bidragsyder til skriftet: ”Udsyn” i april 2001 med til at ”tage livet af” fælles-elementerne i artiklen: ”Status og tanker om metodeundervisningen på grunduddannelsen”. Heri beskrives det, at det sociale arbejde er på vej mod en tilgang, der stiller krav til socialrådgiveren om at foretage bevidste valg af arbejdsmåder,

som forudsætter, at socialrådgiveren har en forståelse af de enkelte arbejdsmåders teoretiske oprindelse og samfunds- samt menneskesyn, og at de kan forbinde disse forståelser med analyser af, hvilke sociale problemer og målgrupper disse er relevante i forhold til og under hvilke betingelser.

Jeg fortsatte mit virke som underviser på Socialrådgiveruddannelsen, først som adjunktvikar, derpå adjunkt og siden som lektor. Jeg var her meget glad for at kunne videreudvikle min faglighed gennem at færdiggøre et ph.d.-studium, hvor jeg i 2013 forsvarede min afhandling med titlen: ”Kvalificering af socialrådgiveres socialfaglige vurderinger”. Desuden fungerede jeg også som censor på kandidatuddannelsen, hvilket har været vældigt givtigt.

Gennem mine år som kommunalt ansat socialrådgiver var en af mine bestræbelser at yde bidrag til udvikling af socialt arbejde og dets betingelser. Dette ønske har også været en væsentlig drivkraft bag mine efteruddannelsesaktiviteter. Jeg har beskæftiget mig med socialt arbejde i mine studier også ved Cevkina og Institut for Statskundskab, når det overhovedet har været muligt. Min begrundelse for at søge først kandidatuddannelsen og siden mit ph.d.-studium var klart et ønske om at kombinere det socialrådgiverfaglige udgangspunkt med et videregående studiums analyse- og forskningsmetoder. Med kandidatuddannelsen fik jeg kompetencer til at se ud fra forskellige perspektiver, således at jeg kunne blive i stand til at yde mit bidrag til udvikling af forskning i socialt arbejde, som medreflekterer socialfagligheden og dens betingelser.

Min rejse med kandidatuddannelsen. Abbas

Jeg er uddannet fra Den Sociale Højskole i Aarhus og blev ansat som adjunkt på Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus i 2002.

På dette tidspunkt oplevede jeg, at undervisningen i teori og metode i socialt arbejde ikke var tidssvarende. Både underviserne i Socialt Arbejde, Psykologi og Samfundsfag samt de studerende, rejste kritiske spørgsmål vedrørende socialrådgiverprofessionen og socialrådgivernes kernefaglighed.

Et af det centrale spørgsmål fra mange på dette tidspunkt var følgende: ”Hvilke viden og særlige teoretiske overvejelser skal en socialrådgiver gøre brug af, før hun vælger en indsats/foranstaltning?”

Som studerende på Den Sociale Kandidatuddannelse i Aalborg, som jeg afsluttede i 2007, fik jeg indfriet mit behov for viden, som har haft en stor betydning for opkvalificering af min undervisning på professionsuddannelsen,

ligesom jeg glæder mig over, at kandidatuddannelsen netop opfyldte behovet for et paradigmeskifte, hvor teori og forskning blev opprioriteret, idet vi gik fra fælleselementerne til reflektivt socialt arbejde. Kandidatuddannelsen bidrager stadig fortsat til vigtig udvikling af professionen.

Min rejse med kandidatuddannelsen. Per.

Jeg har igennem de sidste 30 år været en del af miljøet omkring Den Sociale Kandidatuddannelse i Aalborg og afsluttede selv min Kandidat uddannelse i august 2002. Jeg ønskede på dette tidspunkt - efter en del års arbejde i praksis som socialrådgiver, at fortsætte min rejse med en akademisk overbygning.

Jeg oplevede et stort behov for vidensbasering af socialt arbejde. Jeg har igennem alle årene gennem forskellige ansættelser, socialrådgiver på myndighedsområder, i faglige organisationer, projektleder, adjunkt/lektor og forsker ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus - været optaget af vidensbasering af det sociale arbejde.

Som socialrådgiverstuderende (1987 - 1990) var vi kritiske overfor Socialt Arbejdes teori og metodegrundlag - fælleselementerne. Vi oplevede ikke fælleselementerne som et teoretisk grundlag for socialt arbejde (se mere om denne diskussion senere i vores artikel).

Som socialrådgiver på myndighedsområdet ved et områdekontor i Aarhus (1990 - 1992) oplevede jeg, at vi som socialrådgivere manglede viden og kompetence til at deltage i forsknings- og udviklingsarbejdet.

Gennem ansættelse som socialrådgiver i fagbevægelsen (1992 - 2004) oplevede jeg igen manglende kompetencer i forhold til at indgå i udviklingsarbejde.

Den sociale kandidatuddannelse har kvalificeret mine kompetencer til at indgå i forsknings- og udviklingsarbejde. Jeg ønskede netop den bredere samfundsvidenskabelige kompetence, for mere selvstændigt og professionelt at indgå i projekt- og udviklingsarbejde.

Jeg er i dag ansat som forskningsleder og lektor i Socialt Arbejde ved VIA University College, socialrådgiveruddannelsen i Aarhus. Jeg har desuden igennem en årrække fungeret som censor ved Den Sociale Kandidatuddannelse. Socialt arbejde og professionsudvikling af socialrådgivere har igennem alle årene været en vigtig del af mit arbejde.

Jeg har igennem denne rejse altid været i tæt kontakt med Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde. Uden kandidatuddannelsen var min rejse indenfor socialt arbejde aldrig nået til min nuværende ansættelse.

Den sociale kandidatuddannelse og dens betydning for uddannelsen i Socialt Arbejde

Vi vil nu vende os mod den betydning, som vi som undervisere i Socialt Arbejde kan se, at kandidatuddannelsen har haft for uddannelsen i Socialt Arbejde. Først vil vi en tur omkring den tidligere forståelse af socialt arbejde i form af Fælleselementerne og derpå komme omkring spørgsmålet om en egentlig kernefaglighed eller snarere ”kernemangfoldighed” i forståelsen af socialt arbejde samt se på betydningen herfor for undervisningen i Socialt Arbejde.

Fælleselementerne

Socialrådgiveruddannelsen i Danmark startede i 1937. Det beskrives, at der indgår en række fag, heri bl.a. sygdomslære, offentlig forsyng og strafferet m.m. Først i 1956 optræder der et fag: Socialrådgivningsmetodik med 140 timer, og siden i 1962 udvidet til 400 timer. Der er en række socialrådgivere, som søger inspiration i England og USA i case-workmetoden. Der bliver udgivet en bog, som præsenterer socialrådgivningens teori og metode (Davis, 1964) og siden Teori og metode i socialt arbejde. En introduktion i 1976 (red. Nielsen). De rummer begge et relativt bredt spektrum af tilgange i socialt arbejde. Imidlertid får det afgørende betydning for socialt arbejde i Danmark i en længere årrække, da Lis Hillgaard og Lis Keiser i 1979 udgav bogen ”Social (be)handling - Teori og metode i Socialt Arbejde”, som blev det kundskabsgrundlag, der blev formidlet til de studerende i faget Socialt Arbejde på Socialrådgiveruddannelsen.

De beskriver i bogen, at ”vi gennemgår de fælleselementer, som vi mener, metodeudviklingen bygger på: Helhedssyn; Etik, herunder stadige overvejelser om værdigrundlag; Kommunikation og systematisk sagsarbejde” (1979:53). Denne metodeforståelse var i en række år fremherskende i det sociale arbejde og i undervisningen i Socialt Arbejde her i landet.

Begrebet Fælleselementerne skulle ses som et opgør med den tidligere metodeinddeling, som forfatterne fandt havde ”en tendens til at låse socialarbejdere fast i en arbejdsform, som de er vant til eller gode til frem for at vælge metode ud fra problemets art” (op. cit. :50) De så en fare for specialisering, som de fandt uheldig. De mente, at man kunne beskrive ”det fælles indhold i de tidligere beskrevne metoder” (op.cit.43), idet de ledte efter de aspekter, som metoderne efter deres mening havde som fælles udgangspunkt. I dag vil vi nok sige, at det giver mening at lede efter forskelle i værdi- og teorigrundlag og derpå granske, hvordan de enkelte metoder/modeller omsættes, i praksis og hvilke resultater, der kommer ud af det.

Marianne Skytte skrev i et indlæg ”Fælleselementerne - støtte eller bremse” (1997) om kundskabsgrundlaget i metodikundervisningen på socialrådgiveruddannelserne, at hun mente, at det daværende herskende teoribegreb Fælleselementerne i Socialt Arbejde blokerede for den danske debat om udviklingen af teoribegrebet for socialrådgiverfaget. Det var – og er - noget af en udfordring at undervise i et fag, hvor der ikke er en fælles grund at stå på, som Marianne Skytte fortsætter, og hun satte til diskussion, om ikke tiden var inde til, at socialt arbejdes kundskabsgrundlag skulle udvikles.

At tage et åbent opgør med Fælleselementerne, som hun her lagde op til, var ikke en let sag, idet flere generationer af allerede uddannede praktikere og undervisere på De Sociale Højskoler var uddannet med netop Fælleselementerne som deres faglige grundlag. Men opgøret med Fælleselementerne bredte sig blandt undervisere ved Socialrådgiveruddannelserne, og der begyndte at kunne ses en diskussion af spørgsmålet om kernefaglighed i socialt arbejde.

Kernefaglighed i socialt arbejde?

Er der overhovedet en kerne? Det kan man diskutere. Når der refereres til kernen i socialt arbejde, refereres der til kernen i socialrådgiveruddannelsen, til kernen i socialt arbejdes teori og til kernen i socialt arbejdes praksis og socialt arbejdes forskning.

Marianne Skytte stiller i det førnævnte tidsskrift spørgsmålet: ”Hvis Fælleselementerne ikke er kernen i socialrådgiverfaget... hvor er kernen så?” (Skytte, 1997:63), og hun fortsætter med at beskrive, at dette spørgsmål ikke er så let at besvare. Marianne Skyttes konklusion er, at man under uddannelsen må arbejde ”med eksemplariske læreprocesser, hvor formålet er analytiske lære- og træningsprocesser.” (op.cit). Det er dog nødvendigt med en vis generalitet i uddannelsen, fortsætter Marianne Skytte, men hvad den skal bestå i, må vi sammen arbejde videre med at fastlægge, konkluderer hun. Hun konstaterer, at i skrivende stund (1997) er Fælleselementerne ikke længere den alene bærende forståelse i faget socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik på Socialrådgiveruddannelserne.

Lennart Nygren beskriver i kapitlet ”Har socialt arbejde en teoretisk kärna?” (2000 s. 239), at det ikke er ligetil at identificere denne og vender sig så imod, at man kan komme til enighed om, hvad der skal komme ud af socialt arbejde i praksis, uddannelse og forskning set under et. Han mener, at der må udvikles teorier, der behandler begrænsede aspekter og metoder indenfor et bestemt praksisfelt. ”At søge efter en generel teori som er gyldig for at beskrive, forklare og forudsige alt socialt arbejde kan lignedes ved en ørkenvandring, eller leder

formodentligt til alt for abstrakte eller stumpe teorikonstruktioner. Det sociale arbejdes elementære former kan ikke beskrives på anden måde end i meget almene termer. (...) Kritik, nytte og dannelse bliver da vigtigere som fagets samlingsbegreb for alle dem, som virker under betegnelsen Socialt Arbejde end at for enhver pris at formulere en helt egen teoretisk kerne” (ibid s. 254).

Tilsvarende skriver Lars Uggerhøj i en upubliceret artikel om socialrådgivernes identitet og om socialrådgiverstanden bl. a.: ”Vi ejer ikke et selvstændigt teorigrundlag. Vi har bare stjålet fra alle de andre (...). Fra de rigtige fag og de rigtige teorier. Men deri ligger jo lige præcis socialrådgivernes skønhed. Imellem alle de andre og midt iblandt dem. Dermed er socialrådgivernes styrke ikke at søge mod, men at søge at undgå fastlåsning til et teorigrundlag og til et fast sæt af metoder” (Uggerhøj, 1997: 2). Herefter argumenter Uggerhøj for, at Socialt Arbejde må udvikle sin vidensbase eklektisk - at de teorier, der bedst kan bruges til at analysere den aktuelle problemstilling, vælges. Den teoretiske mangfoldighed skal være afsæt for udvikling af kritisk tænkning og viden om og forståelse for valg af perspektiv i arbejdet (ibid.).

Med bistand af folk uddannede på eller tilknyttede kandidatuddannelsen udvikles der altså efterhånden i socialrådgiveruddannelserne en forståelse af, at socialrådgivere må have viden om, at socialrådgivning ikke kun kan foregå ud fra en forståelse, et paradigme; men at der er forskellige konkurrerende paradigmer, som arbejdet må bygge på. Der er formodentligt konsensus om, at socialrådgivere skal have kendskab til såvel teorier om mennesket, som teorier om samfundet og sociale problemer, om normalitet og afvigelse, om udstødelse, om organisationer og professioner til perspektivering af arbejdets metoder og muligheder. Hvilke teorier det skal dreje sig om, er mindre indlysende. Der må blive tale om valg; Socialt Arbejdes teori grundlag må være eklektisk.

Tilsvarende bliver uddannelsen til socialrådgiver fra september 2002 en professionsuddannelse, som skal kendetegnes ved udviklingsbaseret og forskningstilknytning. samt at den kan udgøre et fundament for videreuddannelse. Der skal lægges vægt på ”at inddrage resultater fra forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejder (...), også i forhold til at bidrage til at udvikle og anvende ny professionel viden” (Bekendtgørelsens §5) (Efter Henriksen, 2005:131). De studerende skal derfor både beherske videnskabelige metoder, kende til videnskabsteoretiske problemstillinger og arbejde med forsknings- og udviklingsarbejder. ”Disse krav til de socialrådgiverstuderende må (...) være affødt af forventnin-

ger om, at færdiguddannede socialrådgivere har kompetencer til det tilsvarende og også udnytter disse kompetencer i praksis”(Henriksen, 2005: 131). Hvilket modsvarer de behov, som det sociale arbejde stiller til sine udøvere (ibid.)

Perspektiver for undervisning i Socialt Arbejde

Ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har en kvalificeringsstrategi i en år-række baseret sig på en forståelse af socialt arbejde som en reflektiv praksis. ”En enhed af viden, færdigheder og holdninger, som samtidig er underlagt et handlingsimperativ, hvorfor den refleksive aktivitet i nogle tilfælde må foregå i et kort sekund (...) Spørgsmålet er dog, om de studerende rustes tilstrækkeligt til at fastholde en reflektiv praksis, når de møder arbejdshverdagen i socialt arbejdes organisationer, og kravene affødt af en herskende bureaukratisk, forvaltningsmæssig og økonomisk rationale, der tendentielt kan overtrumfe en faglig etisk fornuft” (Henriksen, 2012, :456). Man kan desuden spørge sig selv, hvorvidt studerende tilstrækkeligt styrkes i at se sig selv som ansatte i organisationer, hvor der hersker konfliktende rationaler, og hvor de ikke blot ender med at dekolle behovet for faglig ledelse, men vedbliver med at presse på for at fremme faglig ledelse (ibid.).

Socialt arbejdes teorigrundlag må ses i lyset af viden om socialt arbejdes historie og om nogle af de markante pionerer i faget. Kommende socialrådgivere må være vidende om, at socialt arbejdes teorier, dets metoder og dets udøvere ikke let kan afgrænses, men må ses i en sammenhæng. Det er vigtigt at kende til socialt arbejdes idéhistorie ligesom til videnskabsteori. Metodeforståelse må bygge på viden om de bagvedliggende teorier om disse ligeså på teorier om sociale problemer, på teorier om organisationer og samfund og om menneskers udvikling og psykologi samt jura, hvilket ligeledes afspejles i uddannelserne i dag.

Socialrådgiveres viden i praksis

Vidensgrundlaget i socialt arbejde har ændret sig utroligt meget sideløbende med udviklingen af Den Sociale Kandidatuddannelse. Fra en forståelse af metodiske tilgange i form af ”Fælleselementerne” til en forståelse af metodegrundlaget, som baserer sig på at der eksisterer en lang række metoder i socialt arbejde, som rummer et teoretisk grundlag med et videnskabsteoretisk afsæt. Samtidig hermed er praktikerne i socialt arbejde blevet mere og mere bevidste om, hvilket teoretisk grundlag, som de enkelte metoder baserer sig på, samt på hvordan den enkelte praktiker kan anvende teoretisk viden til at analysere og forstå de

sociale problemer, som hun/han møder og samtidig analyserer, hvordan hun/han kan sætte ind i forhold til disse og betingelserne herfor.

Vi har altså i disse 30 år med kandidatuddannelsen set et stadig stigende fokus på at kunne analysere både de sociale problemer og betingelserne for at ”gøre noget ved dem”. Dette har medført et stadig stigende behov for (også) teoretisk viden blandt socialarbejderne, og dette har igen affødt et stadig stigende behov for forskning i socialt arbejde. Fra at forskning i socialt arbejde kun blev udført af nogle få - primært ”udefrakommende” forskere – til at udgøre en aktivitet, som udføres af stadig flere socialarbejdere med erhvervede forskerkompetencer. Denne udvikling har Den Sociale Kandidatuddannelse kraftigt bidraget til.

”Der er for de fleste indenfor det sociale arbejde (...) ikke tvivl om, at forskningen er et nyttigt element til at forstå og udvikle socialt arbejde. Det er indlysende, at socialrådgivere kan blive klogere på deres praksis gennem forskning” (Uggerhøj & Ebsen, 2014, 6). Fra at udgøre en lille niche i forskningslandskabet, har forskning i socialt arbejde udviklet sig markant og har efter årtusindskiftet nærmest udviklet sig eksplosivt. ”Både som en specifik forskningsgren og som et element i udvikling og kvalificering af det sociale arbejde” (op.cit.).

Socialarbejdere trækker på en række forskellige videnskilder, både fra deres personlige og professionelle liv samt fra uddannelsen og den forskning, som de møder. Disse former for viden kan alle både berige socialarbejderens tilgang til mødet med borgere, og det kan lige såvel skygge for, at en forståelse af borgernes liv og behov er helt anderledes, end socialrådgiveren kan forestille sig. Det er her afgørende, at socialarbejderen formår at reflektere over den viden, som hun/han bringer med sig. Både ”den personlige og professionelle erfaring spiller en direkte rolle for det sociale arbejde og omsættes ofte mere ubevidst i den konkrete praksis. Forskning spiller en mere indirekte rolle, da den oftest først skal tilegnes og forstås, før den omsættes i praksis” (Uggerhøj & Ebsen, 2014:7); men den rummer også muligheden for at åbne op for at kunne se det, som den personlige og erfaringsbaserede viden også tendentielt kan rumme.

Socialarbejderne vil som oftest fungere i en organisation, som kan lægge bindinger på, hvilke former for viden hun/han har mulighed for at anvende, eller den kan aktivt bidrage til at fremme en videreudvikling af den viden, som socialarbejderne besidder, ligesom socialarbejderne indgår som aktive fagfæller, der ”selv kan anvende den forskningsmæssige viden til at påpege uhensigtsmæssigheder, muligheder (...) og konsekvenser af indsatser og på den baggrund ”presse” politikere og organisationer til at forholde sig til problemstillinger, som måske overses eller direkte afvises lokalt” (Uggerhøj & Ebsen, 2014:8). Dette forudsætter en kultur for et kritisk blik og en villighed til både at tage mod

og udøve kritik samt at kunne se de muligheder, som en sådan kritisk tilgang rummer.

En forudsætning for en aktiv anvendelse af forskning i socialt arbejde udgøres af, at socialarbejderne ser værdien og nytten heraf. Dette vil indebære, at den forskning (også) kommer tæt på praksis i socialt arbejde og knytter sig til de værdier, som det sociale arbejde baserer sig på. Samtidig må der udover mere generel forskning i socialt arbejde også direkte lægges vægt på værdien af at udvikle praksis og interagere med praksis. Det er således afgørende at klargøre interesseforskelle og interessesammenfald mellem forskere i socialt arbejde og aktive socialarbejdere med henblik på at kunne udvikle en samhørighed og at kunne benytte hinandens kompetencer med henblik på kvalificering af det sociale arbejde.

Forskning i socialt arbejde kan bidrage med nye blikke på det sociale arbejdes praksis, både i form af forskning i mere generelle problemstillinger og en forskning som kombinerer også personlig og erfaringsbaseret viden. Forskningen i socialt arbejde vil formentlig få fortsat øget betydning, særligt såfremt både forskning og praksis vil styrke et bottom-up-perspektiv på en sådan vidensproduktion. Der ses således et stadig voksende antal forskningsprocesser, som bliver efterspurgt på mange niveauer i det sociale arbejde (Uggerhøj & Ebsen, 2014).

Den sociale kandidatuddannelse og betydningen for socialt arbejde og dets forskning

Den Sociale Kandidatuddannelse har haft meget stor betydning for socialt arbejde og studiet af sociale problemer i Danmark. Uddannelsen har givet mange med professionsbaggrund mulighed for at få nye kompetencer til at forstå og udvikle socialt arbejde i praksis. Samtidig fik professionshøjskolerne, som uddanner de fleste professionsbachelorere i Socialt Arbejde, i 2013 forskningsret og pligt, og samarbejdet mellem uddannelse, forskning og praksis er i dag inde i en markant udvikling i Danmark.

Den Sociale Kandidatuddannelse har igennem alle årene haft et godt samarbejde med de andre nordiske lande: Norge, Sverige, Finland og Island. Dette nordiske samarbejde har en lang historie indenfor socialt arbejde og består blandt andet af flere forskningsfaglige netværk, et samarbejde om udgivelse af tidsskriftet Nordic Social Work Research og af afholdelsen af nordiske konferencer hvert andet år. Særligt har der i en række år været fokus på udvikling af praksisforskning.

Der stilles øgede krav om evaluering, dokumentation, forskning og udvikling af det sociale arbejde. Disse diskussioner føres ud fra en række forskellige positioner, ” som dækker over både styringsbestræbelser, demokratiserings- og medindflydelsesbestræbelser, professionaliseringsbestræbelser samt faglige interesser i metodeudvikling. I det sociale arbejde er der et stort behov for udvikling og forskning – også i forskning, som tager udgangspunkt i problemstillinger, der udspringer af praksis” (Henriksen, 2016:12). En form for forskning, der opleves som relevant af praksis, hvilket ikke tidligere var tilfældet. ”Den hidtidige forsknings ude-fra-blik kan blive suppleret med et indefra-blik (...). Lokal praksisorienteret forskning kan desuden supplere og udgøre et alternativ til den øgede indsats i forhold til de øgede krav om dokumentation og evidensbaseret (...) og kan dermed bidrage til at kvalificere det sociale arbejde” (Henriksen, 2016:13).

Selvom vi ikke ser praksisforskning som den eneste vej (*vejen*) til at udøve forskning i socialt arbejde, så udgør den et værdifuldt bidrag til at udvikle og kvalificere det sociale arbejde og kan som sådan særligt gennem participatory praksisforskning bidrage til en sådan udvikling, når den udføres i et tæt samarbejde mellem forskere, praktikere og/eller borgere (Andersen, Henriksen, Mejlvig og Uggerhøj, 2017). Ifølge Helsinki erklæringen fra 2014 må praksisforskning involvere et tæt bindende og lokalt baseret samarbejde (Austin et al, 2014). Særligt peges der på de kritiske, empowerment-orienterede og narrative tilgange, som værdifulde i praksisforskning, der kan bidrage til at udfolde mere demokratiske og borgerinvolverende processer (Andersen, Henriksen, Mejlvig og Uggerhøj, 2017).

Praksisforskning kan karakteriseres ved sit genstandsfelt: Forskning i praksis i socialt arbejde, og det kan gennemføres af praktikere, borgere, studerende, undervisere og forskere i forskellige samarbejdsrelationer. En mulighed kan tages i den undren over praksis, der i lighed med Klods Hans undren og begejstring over sine fund kan rumme ”praktikernes engagement i deres praksis og undren over fænomener i denne praksis og give dem mulighed for at dykke ned i og blive klogere på og udvikle praksis” (Henriksen, Østergaard Sørensen & Westersø, 2016: 8). Det er ”Klods Hans, der med sin interesse, sit engagement og sine fund vinder prinsessen (...) På samme vis rummer praksisforskning med afsæt i praksisfortællinger mulighed for at vinde kvalificering af socialt arbejdes praksis”(op.cit.).

Som undervisere ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har vi gennemført forskningsprojekter i forskellige samarbejder mellem os som undervisere og

praktikere, bl.a. i Praksisforskningsnetværket, som eksisterede i en årrække ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, hvor vi indbød praktikere til at arbejde med praksisforskningsprojekter i egen praksis.

I et gennemført praksisforsknings samarbejde mellem praktikere og en underviser fra Socialrådgiveruddannelsen konstateres det, at det har ført frem til brugbar viden samt brugbare og direkte anvendelige resultater. Det fremhæves desuden, ”at samarbejdet mellem familie, myndighedsrådgiver og foranstaltningssamarbejder omkring handleplaner samt arbejdet med faglig refleksion ved hjælp af redskabet Social analyse og handling med inddragelse af foranstaltningsmedarbejderne har væsentlige potentialer i relation til at fremme samarbejdet mellem myndighedsområdet og foranstaltningsområdet og øge den fælles faglige kreativitet (...) (dermed) kan anvendelsen af de eksisterende ressourcer optimeres til gavn for udsatte børn og deres familier, således at disse i højere grad bliver mødt med indsatser, der målrettes den enkelte families behov” (Alminde et al.: 70).

I et gennemført aktionsforskningsprojekt i et samarbejde med rådgivere og ledere i to kommunale forvaltninger eksperimenterede vi i fællesskab med at kvalificere socialrådgivernes socialfaglige vurderinger samt at øge deres tilbøjelighed til at agere som socialpolitiske aktører. Baggrunden herfor var en stor interesse i, at socialrådgiverne i deres praksis inddrager både teoretisk og forskningsbaseret viden samt offensivt og kreativt forholder sig til og forsøger at påvirke socialt arbejdes rammebetingelser med afsæt i blandt andet socialfaglig fantasi. Der blev arbejdet med at inddrage faglig viden i den fælles faglige refleksion (Henriksen, 2012). På den afsluttende konference tilkendegav deltagerne, at det havde været en helt anden proces, end såfremt de havde deltaget som blot respondenter. De vurderer, ”at den valgte forskningsform giver et mere realistisk billede af den praksis, som projektet fokuserer på end mere ensidigt undersøgende forskningsprojekter eller forskning, som trækker deltagerne ud af deres vanlige praksis. Forskningen får kvaliteter ved at foregå direkte i og sammen med feltet (...) den her valgte forskningsform havde været udbytterig for dem” (Henriksen, 2012:457).

Her har vi så redegjort for praksisforskning som en forskningsform, der involverer praktikere i socialt arbejde. Men hvad med brugerne/borgerne i det sociale arbejde, skal disse ikke også inddrages? Jo, det plæderes der for i nyere tilgange til praksisforskning, som ikke blot betragter borgerne som respondenter; men også som aktive bidragsydere til forskningsprocesserne med indflydelse på

både forskningsspørgsmål og design, selvom det kan være ret så kompliceret at gøre dette (Andersen et, al, 2020).

Aalborg Universitet og miljøet omkring kandidatuddannelsen har således haft stor betydning for os som undervisere i Socialt Arbejde, idet vi har haft mulighed for at kunne fortsætte med at mødes med underviserne fra kandidatuddannelsen i forskellige sammenhænge, som ved konferencer, mindre projektsamarbejder, skrivning af artikler samt i netværk og for blot at mødes til mere uformelle drøftelser og i arbejdsgrupper.

Afrunding

Afslutningsvis må vi blot konstatere, at Den Sociale Kandidatuddannelse har haft (og fortsat har) en uvurderlig betydning for os som fagpersoner, og ligeledes for uddannelsen i Socialt Arbejde, for praksis i socialt arbejde til gavn for borgerne samt for forskning i det sociale arbejde ligeledes til gavn for borgerne.

Litteratur:

Alminde, Rikke, Skyum, Jette, Røddik, Lene, Nielsen, Else Marie & Henriksen, Kirsten (2010) Socialcenter Syd. Praksisforskning. Et aktionsforskningsprojekt – styrke sammenhæng og faglig kreativitet mellem Socialcentrets myndigheds- og foranstaltningsområde.

Andersen, Maja Lundemark, Brandt, Lene Ingemann, Henriksen, Kirsten, Mejlvig, Kirsten, Nirmalarajan, Liesanth, Rømer, Mette, Uggerhøj, Lars & Wisti, Pernille (2020) ”Engaging serviceusers in practice research” in Joubert, Lynette & Webber, Martin (2020) The Routledge Handbook of Social Work Practice Research. Routledge International Handbooks

Andersen, Maja Lundemark, Henriksen, Kirsten, Mejlvig, Kirsten & Uggerhøj, Lars (2017) ”Driving forces in practice research “ in Høgsbro, Kjeld & Shaw Ian (2017) Social Work and Research in Advanced Welfare States. Routledge

Austin, M., Fisher, M & Uggerhøj L. (2014) ”The Helsinki Statement” in Nordic Social Work Research, Vol 4. Supplement 1. 2014. p.7-13.

Egelund, Tine. Undervisning i socialt arbejde – tanker til inspiration og diskussion. Om undervisning og fælleselementer i socialt arbejde. Socialt arbejde. skriftserie, nr. 1, 1997. Den sociale højskole, København.:

Egelund Tine & Hillgaard, Lis (1993) Social rådgivning og social behandling. København: Munksgaard, Socialpædagogisk Bibliotek.

Egelund, Tine. Kvilhaug, Anita. Liebing, Anne og Östberg, Franciska (2000) Social børneforsorg- kundskab og professionalisering. Et komparativt studie af undervisningen om social børneforsorg i svensk socionomuddannelse og dansk socialrådgiveruddannelse. CUSskrift 2000:2. Socialstyrelsen. Centrum för utvärdering av socialt arbete

Henriksen, Kirsten (2001) ”Status og tanker om metodeundervisningen på grunduddannelsen” i Den Sociale Højskole (2001) Udsyn. – en samling af artikler fra underviserne i socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik. April 2001.

Henriksen, Kirsten (2005) ”Forskning i socialrådgiveruddannelse. Betydningen af forskningsbaseret og teoretisk funderet viden i uddannelse og praksis” i Munch, Annette (2005) Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi. UFC Børn og Unge

Henriksen, Kirsten (2012) ”Kvalificering af socialrådgiveres socialfaglige vurderinger – om kunsten på 15 minutter at vende en supertanker med brændstofrestriktioner og kurskonflikter” Ph.d.-afhandling ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet.

Henriksen, Kirsten, Østergaard Sørensen, Tilde & Westersø, Per (2016) Praksisforskning i socialt arbejde. Kbh. Hans Reitzels Forlag.

Henriksen, Kirsten, (2016) Indledning i Henriksen, Kirsten, Østergaard Sørensen, Tilde & Westersø, Per (2016) Praksisforskning i socialt arbejde. Kbh. Hans Reitzels Forlag.

Hillgaard, Lis & Kaiser, Lis (1979) Social(be)handling . Teori og metode i socialt arbejde. Munksgaard. Socialpædagogisk Bibliotek.

Hutchinson, Gunn Strand og Oltedal, Siv (1996) Modeller i sosialt arbeid. Fra ulike røtter til samme felt. Tano Aschehoug

Kokkinn, Judy (1998). Profesjonelt sosialt arbeid. Tano Aschehoug

Nielsen, Keld (red.)(1976) Teori og metode i socialt arbejde. Den Sociale Højskole i Aarhus

Nygren, Lennart (2001). Har socialt arbete en teoretisk kärna? i Meeuwisse. Anna, Sunesson. Sune & Swärd, Hans, (2001) Socialt arbete. En grundbok.. Natur och Kultur.

Payne, Malcolm Stuart. (1997) Modern Social Work Theory. Macmillan. Second edition

Skytte, Marianne (1997).” Fælleslementerne- støtte eller bremse?” Om undervisning og fælleslementer i socialt arbejde. Socialt arbejde. skriftserie, nr. 1, 1997. Den sociale højskole, København.:

Uggerhøj, Lars. Social refleks af 22.10.97. Fagets grundpiller. Byggesten eller klodser om benene. Upubliceret papir dateret 24.10. 2097.

Uggerhøj, Lars & Ebsen, Frank Cloyd (2014) ”Når forskning trænger sig på” i Tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde. nr. 28. 2014.

5. SCOPAS: Shaping Concepts, Practices and Advances in Social Work

---

SCOPAS er en forskningsgruppe under FoSo (forskningsenhed ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde), som udvikler viden, der kan styrke samfundets forudsætninger for at forstå og løse sociale problemer gennem socialt arbejde. Socialt arbejde er opstået i det praktiske møde med og ønsket om at forstå og forklare de negative sociale og menneskelige konsekvenser af store samfundsforandringer for at fremme social integration og menneskelig velfærd. Dette er også en drivkraft for SCOPAS forskning i socialt arbejde. SCOPAS forskning giver dybdegående indsigt i sociale og menneskelige forhold, vanskelige levevilkår og social ulighed – og vi forbinder denne indsigt med viden om sociale, politiske, økonomiske, retlige, kulturelle og institutionelle strukturer, barrierer og muligheder for at ændre på disse forhold. Vi samarbejder med aktører i socialt arbejde og kombinerer empirisk forskning i nye fænomener og forandringer i socialt arbejde med begrebs- og teoriudvikling, der fremmer grundlæggende refleksion, nye erkendelser og praktiske veje. Vores forskning er relevant og sporsættende i Danmark og internationalt. Alt dette omsætter vi til forskningsbaseret undervisning for fremtidens kandidater i Socialt Arbejde.

MENNESKESYN I SOCIALT ARBEJDE (2014-2019) udviklede viden om historiske og nutidige menneskesyn i socialt arbejde med børn, unge og familier; sårbare mennesker uden arbejde; mennesker i boligsociale områder og mennesker med psykiske lidelser eller handicap. **IDEEN OM DET PRODUKTIVE MENNESKE** står centralt og belyses i et rigt empirisk materiale, et nyt teoretisk perspektiv og en model formidlet i danske og internationale publikationer. Projektet lå til grund for et valgfag på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde 2020-2021.

DOES SOCIAL WORK CARE? (2018-2022) udvikler viden om omsorgspraksis i socialt arbejde med børn og familier. Projektet udvikler et

nyt begreb, **SOLIDARISK AUTORITET**, som griber, hvordan professionel omsorg er muligt i et socialt arbejde præget af komplekse magtrelationer og følelsesarbejde alt under stærke forventninger om produktivitet og omkostningseffektivitet.

ROSA – ROBOTTER I SOCIALT ARBEJDE (2020-) er et strategisk program, som undersøger udviklingen og brugen af big data, algoritmer og machine learning i socialt arbejde gennem små og store projekter. Vi har et ph.d.-projekt i Social Data Science sammen med forskningsgruppen SOCMAP (2022-2025)

SCOPAS udvikler aktuelt små og store projekter om **SOCIALE INVESTERINGER, FÆLLESKABER, LOKAL SAMFUNDSARBEJDE** og **KRITISK REFLEKSION i SOCIALT ARBEJDE**.

SCOPAS har projekter og samarbejder med praksis omkring forskning i **METODER, BEGREBER OG FAGLIGE UDVIKLING I ARBEJDET MED SÅRBARE OG UDSATTE MENNESKER** fx

LivaREHABS indsats for mennesker udsat for seksuelle overgreb og vold (2021-2022)

ZONTA/LEV med fokus på viden om overgreb mod unge kvinder med udviklingshæmning i samarbejde med forskningsgruppen CISKO, AAU (2022)

Ph.d.-projekt om en særlig indsats for børn med diabetes i sårbare familier (2022-2025) i samarbejde med Steno Diabetes Center Odense og Odense Universitetshospital

6. WISER: Welfare, Innovation, Social Work and Employment Relations

---

Forskningsgruppen 'Welfare, Innovation, Social Work and Employment Relations' (WISER) udspringer oprindeligt bl.a. fra forskningsgruppen 'Forskning i socialt arbejde' (FOSO) på Institut for Sociologi og Socialt Arbejde. Siden 2021 går den tværs af dette Institut og Institut for Politik og Samfund med delt ledelse. I 2013 etablerede vi først forskningsgruppen SAB (Socialt arbejde i den beskæftigelsespolitiske frontlinje) som i 2021 blev udvidet til WISER, der i dag rummer 13 medlemmer (2 professorer, 5 lektorer, 4 post doc/adjunkter og en ph.d.-studerende). Forskningsgruppen har i hele perioden ydet centrale forskningsbidrag indenfor socialt arbejde på beskæftigelsesområdet og udgør det største og stærkeste forskningsmiljø i Danmark på sit forskningsfelt. Et fokusområde i forskningsgruppen er, hvordan politik oversættes til virkelighed for arbejdsløse borgere i danske jobcentre. Forskningen retter blandt andet interessen mod, hvad der sker i møder mellem medarbejderne på beskæftigelsesområdet og borgere med komplekse problemer, og hvordan borgerne bliver inddraget og oplever deres situation.

Centralt i WISER står arbejdet i Center for Udvikling af Borgerinddragende Beskæftigelsesindsatser (CUBB). CUBB arbejder bl.a. med at skabe dialogisk vidensproduktion mellem forskning og praksis. CUBB er et partnerskab mellem pt. 5 kommuner og forskere. Forskningen udspringer af problemstillinger, som er relevante for praksis, samtidig med at forskerne har opmærksomhed rettet mod, hvordan nye analyser kan bidrage til eksisterende viden både nationalt og internationalt.

EKSEMPEL

Tilbage i 2017 mødtes to forskere med fem frontlinjemedarbejdere i Herning kommune for at reflektere over dilemmaer i praksis. Det viste sig, at praktikerne, som arbejdede med aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, ofte ikke vidste, om deres borgere var lykkedes med at komme i job eller uddannelse, fordi andre afdelinger i kommunen havde overtaget borgerens forløb, inden de nåede

dertil. Det førte til ideen om at lave såkaldte 'positive deviance'-interview med tidligere aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, som på trods af deres ofte omfattende sociale eller helbredsmæssige udfordringer, var lykkedes med at komme i (fleks)job eller uddannelse. Analysen var affødt at et aktuelt behov i praksis: Hvad kendetegner egentlig de forløb, der lykkes? Datamaterialet om de positive afvigelser blev analyseret, og to forskere publicerede en videnskabelig artikel i *Social Policy and Society* (2019). En studerende fra Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, tilknyttet CUBB som praktikant og efterfølgende studentemedarbejder, skrev efterfølgende speciale med udgangspunkt i disse interview. Denne analyse tog udgangspunkt i en induktiv kodning af materialet, og det viste sig at begrebet tid stod centralt i aktørernes (både borgere og socialarbejders) fortællinger. Efterfølgende har den studerende i samarbejde med to forskere fra forskningsgruppen skrevet en artikel om borgernes oplevelse af tid i tidsskriftet *Time and Society* (udgivet 2021). Artiklen bidrager både teoretisk og empirisk til en ny forståelse af betydningen af tid, herunder cirkulær tid, lineær tid og ikke-tid samt temporal handlekraft set fra de udsatte borgeres perspektiv. For få dage siden (marts 2022) blev denne forskning formidlet på en workshop i Herning Kommune, hvor over 100 medarbejdere mødte frem og fik et forskningsbaseret og temmelig nørdet oplæg om 'Temporal handlekraft' leveret af en af forfatterne til artiklen. Det viser sig, at forskning er anvendelig for praksis, hvis det udspringer af problemstillinger, der ikke blot er identificeret af forskere, men også oplevet i praksis. Allerede umiddelbart efter oplægget summede det af konkrete ideer til, hvordan opmærksomhed på borgerens oplevelse af tid kunne få konsekvenser for, hvordan det sociale arbejde kan tilrettelægges, så det i højere grad inddrager og medtænker borgernes perspektiv. Den tætte dialog mellem forskning og praksis har vist sig både at kunne bidrage til forskning i socialt arbejde, og til viden der kan kvalificere forandringer i praksisfeltet.

7. SOSA: Socialt Arbejde på Psykiatri- og Handicapområdet

Det specialiserede sociale arbejde Forskningsgruppen SOSA fokuserer på det specialiserede sociale arbejde. Socialt arbejde på det specialiserede socialområde er højt specialiseret, problemstillingerne komplekse, og der kræves ofte en tværfaglig, koordineret indsats på et avanceret forskningsbaseret niveau. Forskningsgruppen undersøger denne indsats, dens paradigmer og organisering. Forskningsgruppen ser på indsatsens forudsætninger og rammebetingelser, herunder sårbarhedsskabende faktorer, betingelser for deltagelse og inklusion i det danske samfund og de offentlige tilbud, der kan forebygge, afhjælpe og rehabiliterer sårbare livssituationer.

Et inkluderende og mangfoldigt samfund I SOSA fokuseres på samspillet mellem borgernes hverdagsliv, de sociale og samfundsmæssige krav der stilles overfor, den professionelle støtte og de indsatser, tilbud og deltagelseschancer, de har i det moderne samfund. Der gennemføres videnskabelige analyser af, hvorvidt, og evt. hvordan der i bestemte afgrænsede kontekster produceres og reproduceres bestemte handicapforståelser og menneskesyn, der begrænser et mere inkluderende og mangfoldigt samfund. Herunder undersøger SOSA diskurser inden for sagsbehandling, socialpædagogik, rådgivning og behandling.

Handicapforståelser, metode- og teoriudvikling Hvor samfundets generelle handicapforståelse ofte tager udgangspunkt i den biologisk betingede funktionsevne, er det for SOSA vigtigt at identificere de faktorer, der betinger den sociale deltagelse. I SOSA arbejdes der på – gennem tværfaglige eksterne forskningsnetværk – at opbygge mere komplekse og fyldestgørende forståelser for samspillet mellem forskellige sociale, samfundsmæssige faktorer, psykologiske reaktioner, emotioner, identitetsdannelse og biologiske processer. SOSA tilstræber en fortsat udvikling af teoretiske begreber, modeller og metoder, som kan styrke forskning, uddannelse og praksis på området

Igangværende projekter se mere på

<https://www.soc.aau.dk/forskning/forskningsgrupper/sosa/>

Menneskesyn, handicap, inklusion og FN's verdensmål Et post.doc projekt om hvordan et mere inkluderende menneskesyn er afgørende for, at vi som samfund efterlever FNs Verdensmål på handicapområdet
Unge i præstationssamfundet – sårbarhedsskabende mekanismer Projektets fokus er på ungdommens livsbetingelser og en øget forståelse for de mekanismer, der leder til en stigning i diagnoser og mistrivsel, i en bred samfundsteoretisk og socialpolitisk kontekst

Beboernes stemme – Beretninger om et system En rapport om beboere med udviklingshandicap og deres liv før, under og efter anbringelsen på en sikret afdeling for mennesker med udviklingshandicap. Mennesker der har begået kriminalitet, der er så alvorligt, at de dømmes til ophold på en sikret institution

Narrativ pædagogik Dette projekt undersøger virkningen af en narrativ socialpædagogisk metode anvendt i indsatsen på et specialiseret tilbud i relation til unge med autisme og psykiske lidelser

8. CISKO: Forskning i Socialfaglig Praksis med Udsatte Børn, Unge og Familier

---

Formålet med CISKOs forskning er at bidrage til bedre vilkår for udsatte børn, unge og familier ved at skabe forskningsbaseret og praksisnær viden om henholdsvis livsbetingelser for børn, unge og familier i udsatte positioner samt den faglige praksis i det sociale og forebyggende arbejde på området. Et kritisk blik på samfundsmæssige og organisatoriske strukturers betydning for såvel børn, unge og familiers livsbetingelser som for det sociale arbejde på området er et gennemgående perspektiv i CISKOs forskning. En stor del af CISKOs forskning foregår tæt på og i samarbejde med praksis-organisationer eksempelvis kommunale aktører på området, hvilket er med til at sikre, at forskningen er relevant for praksis og medvirker til at udvikle praksis med udsatte børn, unge og deres familier.

Udsathed og livsbetingelser

CISKOs forskning fokuserer på, hvordan udsathed kommer til udtryk hos børn, unge og familier, og hvilke bagvedliggende årsager og mekanismer, der skaber og fastholder udsathed. Det omhandler blandt andet forskning i børn og unges mentale helbred og sociale trivsel, vilkår for børn og unge med handicap eller kronisk sygdom samt forskning i livsbetingelser for udsatte familier.

Aktuelle projekter:

- Handicap i familieenheder. Her sættes fokus på hvordan handicap hos et barn påvirker familien som helhed og hvordan mødet med henholdsvis det kommunale system og skolen med- eller modvirker trivsel og inklusion.
- Viden om børn og ungemed udviklingshandicap, Litteraturstudie (LEV /Zonta)
- Grønlandske unges oplevelse af mødet med det danske system
- Unges oplevelser af udsathed og psykosocial trivsel

Det sociale arbejde og den faglige praksis

Centralt i CISKOs forskning er et stærkt fokus på, hvordan det sociale arbejde og den faglige praksis udfolder sig i mødet mellem de fagprofessionelle og børn, unge og familier. Hvornår, hvordan og under hvilke betingelser og organisatoriske og styringsmæssige rammer medvirker denne praksis til at mindske udsathed og forbedre livsbetingelserne for de berørte børn, unge og familier? CISKOs forskning er optaget af, hvordan fagprofessionelle omsætter sociale politikker og reformer til konkrete indsatser og handlinger, og hvordan mødet mellem fagprofessionel og borger foregår.

Aktuelle projekter:

- CARE – udfoldelse af og betingelser for omsorg i socialt arbejde med udsatte børn og familier
- Implementering af forebyggende sociale indsatser med særligt fokus på de fagprofessionelles forståelser af udsathed og årsager til udsathed hos børn og unge
- 'Go Gaming', Gaming som social faglig metode til at skabe trivsel og inklusion hos udsatte unge
- 'Projekt Platform', socialfaglig praksis med inddragelse og relationsdannelse med udsatte unge, som det hidtil ikke er lykket at opnå kontakt til.
- Organisatorisk tavshed i det sociale arbejde med udsatte familier

9. PRAKSIS: Praksisforskning og brugerperspektiver

PRAKSIS har som hovedformål at identificere, begrebsliggøre og udvikle teoretiske forståelser og begreber i praksisforskning, foretage empiriske afprøvninger af praksisforskning som forskningsmæssig tilgang, samt at fokusere på brugerperspektiver i forskning og socialt arbejde.

I arbejdet med at indkredse og udvikle teoretiske forståelser, metodologiske tilgange og brugerperspektiver lægges der særlig vægt på perspektiver for udvikling af praksis og professioner med forbindelse til socialt arbejde. Forskningen finder sted med udgangspunkt i en forståelse af at socialt arbejdes praksis præges af forskellige vidensformer som eksempelvis brugererfaringer, professionserfaringer og forskningserfaring. Disse sættes i spil i praksisforskningen i differentierede og nye samarbejdsformer og læreprocesser mellem brugere, professioner og forskning, med henblik på at medvirke til konkret udvikling i praksis.

Forskningsgruppen arbejder med at etablere konkrete forskningsprojekter, lokalt, nationalt og internationalt, der har til formål at udvikle og kvalificere praksis i socialt arbejde igennem et tæt samarbejde med socialarbejdere og brugere. I forhold til praksisforskning lægges der, udover abstrakte og teoretiske indkredsninger, vægt på brugernes inddragelse som medforskere i partnerskaber. I forhold til brugerperspektiver fokuseres der på brugernes erfaring og ønsker i mødet med professionelle og myndigheder i demokratiske institutioner, og eksempelvis på frivillige og private organisationers forståelser og håndtering af brugerperspektiver i praksis. I forhold til koblingen mellem praksisforskning og brugerperspektiver fremhæves de participatoriske elementer og udviklingen af disse i praksisforskningen.

Eksempler på igangværende ph.d.-projekter i forskningsgruppen:

Socialarbejdere og deres egne brugererfaringer: Baseret på et praksisforskningssamarbejde med socialrådgivere, pædagoger og socialpæda-

goger med egne erfaringer som tidligere eller nuværende brugere af socialt arbejde undersøges tilsvarende målgruppes håndtering af praksis samt betydningen af disse i socialt arbejde.

Sundhed for alle – Om at modvirke ulighed i sundhed for minoritetsetniske LGBTI+ personer:

Projektet har til formål at producere anvendelig, praksisnær viden, der skal bidrage til at modvirke ulighed i sundhed for LGBTI+ personer med etnisk minoritetsbaggrund. Forskningen vil tage afsæt i fortællinger og oplevelser fra unge LGBTI+ personer med minoritetsbaggrund, som indskrives på det kommende krisecenter RED+.

Inddragelsesteknikker og teknologier i socialt myndighedsarbejde med familier i udsatte positioner

Den offentlige forvaltning er i Danmark præget af en stærk og ambitiøs digitaliseringsdagsorden med ønske om bedre data og automatisering af administrative processer. Projektet undersøger, hvordan familier i udsatte positioner og socialrådgivere oplever mulighederne for borgerinddragelse med forskellige digitale teknologier.

Voldsudsatte kvinders møde med formelle hjælpe- og kontrolinstanser

Fra voldsudsatte kvinders (bruger)perspektiv undersøges barrierer og krav, som kvinderne oplever i deres forsøg på at få formel hjælp til at bryde med en voldelige partner. Gennem kvindernes narrativer er formålet at udforske, hvordan sociale arbejdsaktører møder, interagerer og handler i deres møder med kvindelige ofre for partnervold.

Kandidatuddannelsen i socialt arbejde, som i år har jubilæum, har gennem de sidste 30 år opbygget såvel uddannelse som forskningsmiljø i socialt arbejde.

Forskningsmiljøet omkring kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde (KSA) er karakteriseret ved et tæt samarbejde med det sociale arbejdes praksis, og en mission for KSA er fortsat at sikre, at der uddannes kandidater til samfundsfaglig kritisk refleksion over mål og værdier i samfundet, kvaliteten i det sociale arbejde og velfærdsstatens institutioners form og indhold. Undervisningen på uddannelserne varetages af undervisere fra aktive forskningsmiljøer, og der er en rigtig god sammenhæng mellem de aktive forskningsmiljøer og uddannelsens fagelementer.

Det sociale felt har blandt andet gennem KSA opnået at etablere forskning, som bygger på en akademisk og samtidig praksisnær viden, som dermed kan levere resultater, der omsættes i praksis. Den eftertragtede *impact* er således en del af både uddannelsen og forskningen, som fremadrettet skal sikre, at forskning og praksis spiller sammen i den nødvendige udvikling af socialt arbejde og moderne velfærd.

Redigeret af:
Lars Uggerhøj
Marianne Skytte
Dorte Caswell
Maja Lundemark Andersen
Maja Müller